

Kitabın qapağında k  rəsm:  
Baltalanmıř ađac  
Rəssam:  
İbrahim  hrari

## KİTABIN QAPAĞINDAKİ RƏSMLƏ BAĞLI BİR NEÇƏ SÖZ:

Dəyərli rəssam İbrahim Əhrariyə bu kitaba bir rəsm çəkməsi üçün arzumu bildirdim. Az bir zamandan sonra rəsm əlimdə idi: Amansızcasına baltalanmış bir ağac! Ölməmiş, amma ölümə ən yaxın bir yerdə!

„Bəlkə özünüz bu ağac üzərinə bir neçə söz deyəsiniz!” - Söylədim.

„Baltalanmışdır ağac, kəfənlənmiş ölümlər kimi ağappaq; yalnız bir budağı qalmış, o da cansız ölümlər rəngində! Amma ağac ölməmişdir, var gücüylə yarpaqlanmış və insan beyninə bənzər beynində həyatın ən gözəl rəngləri yaşamaqdadır, əlbəttə orda ölüm də var.” - Rəssam sözünü bitirmişdi. Mənsə düşündüm: „Ölümün donduran nəfəsini ən yaxınlarda duyan bir varlığın buncə işıqlar və rənglər içində yarpaqlanması, yaşama sevgisinin ən ulu və ən coşğun mahnısı deyilmi?!”

# SUSMAZ MAHNI

ŞERLƏR

1995-2002

ƏZİZ SƏLAMİ

## İÇİNDƏKİLƏR:

Həbilin öcü	10
Sən gəl	11
İtmiş gecə	12
Onları da	13
Quşlarla	14
Mavi olmaq	15
Sarı qar	16
Batan günəş	17
Gəl qış	18
Bir mahnı	19
Qoparma	20
Hərdən gəl	21
Gözlərim önündə	23
Vasvası	24
Keçməyin	25
Vidalaşma	26
Səbir daşı	27
Ingrid	29
Qorxardım	30
Mavi ümid	31
Çiyimizdə	32
Deyə bilmirəm	33
Bir yana	34
Ağac	35
Qarğanın da	36
Mən səni sevirəm	37

Papağım	38
Tumurcuqlu budaq	39
Daldınızımı?	40
Gündüz	41
Arzular	42
Qoxusu köynəyinin	43
İnsanda	44
Qış bitirkən	45
Gülüşün	46
Mənmi?!	47
Qanad-qanada	49
Çiçəklər	52
Ayna	54
Çaylarla	55
Səni anırkən	56
Bir ağac	57
Gözəl gün	58
Qısqanma	59
Zəngin	60
Bayquş səsi	61
Danış mənimlə	62
Uşaq	63
Bir insan	64
Üzüm	65
Qovaqlar ardından	66
Buludları yara-yara	67
Fəsillərin üzərindən	68
Son damla	69
Zümrüd quşu	70

Köpək olmaq	72
Mavi ana	73
İlan	74
Qızılüzən mahnısı	76
İç-içə	77
Ulduzlaşanım	78
Gəlməyəcək gələcəkdir	79
Görüş	81
Aslan, quş və insan	82
Sabahlara qədər	84
Doğru dost	86
O qədər yoxam ki mən	87
Fənərlilər əfsanəsi	88
Sərçə nağılı	90
Ölçü	92
Uzaqlardan gələn ay	93
Çəlik izlər	95
Ulu söz	96
Uzaq qala	97
Ulduzlarla	99
Sudan sonra	100
Bir ağcaqayınımız vardı	101
Dostumuz qurbağa	103
Qar yağırkən	105
Karvan	106
Uzaqsız yaxınlar	107
Qonaq	108
Duymadan	109

Uçurum	110
Köç	111
Dörd adsız şer	112
Ağacdələn	114
Sonsuz	115
Keç məndən	116
Qucaq-qucaq	117
Ağac, tosbağa və insan	118
Dovşanım	120
Dəli Oğlan	122
Qız körpüsü	124
Bitirilmiş yol	126
Bir evim	127
Gəldim	128
Bir gün	129
Səni görməyə gəldim	130
Yatmış uşaq	131
Bir mahnı gəldi	132
Ürəyim onda qaldı	133
Gözlərinin səsi	134
Ardımızdan	136
Sənsizlik çiçəyi	137
Mən səni gözləyirdim	138
Torpaq döydü qapım zı	139
Hələ insan yoxdu!	140
Sordum səni	142
Kimsə yox	143
Dağ, dəniz və biz	144

İlkində	145
Dağlar	146
O susan	148
Daş kimi	149
Adını	150
Ölümün rəngi	151
Bayraqlar yox olurkən	152
Uçan qələm	153

## DÜNYA BİR PƏNCƏRƏDİR 155

Bayatı	156
Su gəlib axar gedər	158
Qarıdan biri gəlir	160
Dağların göy çəmənı	162
Bağa girmərəm sənsiz	164
Dağlara çən düşəndə	165
Suya gedən ikidi	166
Açıq qoy pəncərəni	167
Bu dağlar ulu dağlar	168
Su üzündə nanəyəm	169
Qalan işə qar yağar	170

## ALƏMİN YATAN VAXTI 171

### Azərbaycan əfsanələri:

Donan bulaq	172
Damcılı bulaq	174

Gəlin daşı	176
Beşikli dağ	178
Tütək səsi	181
Lalə	184
Zümrüd quşu və ilan	187
Dağ və bulud	191
Karvanqıran ulduzu	193
Dəniz və qağayı	195
Qanlı gölün maralları	197
Torpaqla göy	199
Acı bulaq suyu	200
Aləmin yatan vaxtı	202
Pərvanə və od	204
Qaraca Çoban	205
Bülbül və qaratikan kolu	208
Ayla günəş	210
Sən' an dağı	212
Qu quşu əfsanəsi	215
<b>XORUZ QARDAŞ</b>	<b>217</b>
Malayziyadan bir əfsanə	
Xoruz qardaş	218

## HABILIN ÖCÜ

Deyirlər Qabil  
Öldürəndən bəri Habili  
İnsanlar arasında başladı kin  
Töküldü qan.

Bəlkə elə varlıq  
Bizim o Habili  
Yenidən yaratdı ki  
Kaman çalsın  
Və unutdursun insanlara  
Qan tökməyi, kini  
Qabilin etdiyini.

## SƏN GƏL

Mən sənə qovuşa bilmirəm  
Doğma dağım!  
Sən gəl, nə olar  
Ayaqlaya-ayaqlaya  
Aramızda uçan divarları.



## ONLARI DA

Ah nə qədər quşlar öldü  
Bu amansız qışda!

Bahara qovuşacaq  
Yaşayan quşlarım,  
Gözəl quşlarım!  
Onların da ötmədiyi mahnıları  
Mahnılarınıza qatın!  
Mavi, işıq göylərdə  
Onları da uçun!  
Çiçəkli ağaclarda  
Onları da yatın!

## QUŞLARLA

Bütün quşlarla keçdim qışdan  
Acdım,  
Dən tapmadım  
Öldüm.

Soyuqdu,  
İsti yuvam yoxdu  
Dondum.

İndi bu buğlanan budaqda ötürəm,  
Əriyən ölüm altından  
Baş qaldırır yaşıl bahar,  
Görürəm.

## MAVİ OLMAQ

Dəniz olmaq istərəm dəniz.

İnsan olduğumda çox kiçiyəm  
yoxam,

Dəniz olmaq istərəm dəniz,  
Qucaqlayım deyə mavi göyü  
Açmaq istərəm qollarımı

geniş-geniş,  
Mavi olmaq istərəm onun qədər.

Dəniz olmaq istərəm dəniz.

## SARI QAR

Hər yana sarı qar yağıb.

Ağacların altında  
Yolların kənarında  
Qucaq-qucaq sarı qar.

Hər yana sarı qar yağıb.

Bu qar əriməyəcəkdir  
Su olub axmayacaqdır,  
Qızaracaqdır  
Bozaracaqdır  
Küləklərlə uçacaqdır.

Sonra yenə baharda  
Yaşıl-yaşıl  
Ağacları yağacaqdır.

Hər yana sarı qar yağıb.

## BATAN GÜNƏŞ

Batan günəş  
O qədər gözəl idi ki  
Onunla batdı mənim də ürəyim.

İndi doğan günəşlə doğur  
Qaranlıqların ağardığı yerdə  
Mənim ürəyim də.

## GƏL QIŞ

Bu salxımsöyüdün baş budağında  
Qarıldayır qarğa:  
Qaaar... qaaar... qaaar...

Qarğa qarı çağırır  
Qarğa qışı çağırır:  
Qaaar... qaaar... qaaar...

Mən də səni çağırıram qış!  
Gəl!  
Şirin nağıllı  
Uzun gecələrin olsun,  
Qarın bol olsun.  
Ağ qoynundan  
Qızıl günəşli  
Yaşıl bahara  
Bir yol olsun.

## BİR MAHNI

Aman ölüm

dayan!

Bir mahnı dinləyirəm:

„Endim bulaq başına  
Yazı yazdım daşına...“

Bulaq olub ürəyim

Qayır-qayır qaynayır

Yazı yazılır daşına

Nələr gəlmiş başına.

Aman ölüm

gəlmə!

Bir mahnı dinləyirəm.



## HƏRDƏN GƏL

Hərdən gəl  
Bağlayaq pəncərəmi  
Küçəyə  
Maşına  
Adama,  
Çəkilək otağımdakı  
uzaq adama.

Uçsun başımız üstündə  
Qağayı-mahnılar,  
Yalasın çılpaq ayaqlarımızı  
Dalğa-dalğa səssizlik.

Bir qaya başında bir cüt  
Ağac kimi  
baş-başa qalaq,  
Bizə doğru  
nə bir yol  
nə bir ayaq.

Hərdən gəl  
Bağlayaq pəncərəmi  
Küçəyə  
Maşına  
Adama,  
Çəkilək otağımdakı  
uzaq adama.

## GÖZLƏRİM ÖNÜNDƏ

Beşcə söz danışdıq ancaq  
Gözlərim önündə qaldı səsi  
Bir viranə kimi.

## VASVASI

Tanrı buyurdu vasvası qadına:  
Nə arzun varsa söylə  
Doğruldacağam.

Qadın dedi:  
Ulduzlarını ver mənə  
Yuyacağam.

## KEÇMƏYİN

Keçməyin bu yoldan  
Uçmasın uçaq da üzərindən,  
Ağaclar elə dursunlar  
Budaqlarında son yarpaqları,  
Yol da belə qalsın  
Üzərində sehirli  
Rənglərlə toxunmuş  
Bu uzun xalı.

Keçməyin bu yoldan  
Uçmasın uçaq da üzərindən.

## VİDALAŞMA

Bir çox yarpaq tökülürdü  
Hər gün balkonumuza  
Ağcaqayından:  
Sarı  
Qırmızı  
Boz.

Tək bir yarpaq düşdü bir gün:  
Solğun  
Yorğun  
Soyuq.

Götürdüm yerdən  
Əlimin istisiylə isindirdim onu.

Sonbaharın əliydi  
Mənimlə  
Vidalashağa gəlmişdi.

## SƏBİR DAŞI

Mən onu  
Səbir daşı bildim özümə  
Nağıllarda olduğu kimi.  
Qapayaraq qapı-bacamı  
Qoyardım önümə səbir daşımı,  
Açardım ona  
Sırrımı, acımı.  
O susmazdı nağıllarda  
olduğu kimi,  
Danışardı da, dinərdi də,  
„Sıxılma, hər nə yaxşı olacaq!”  
Deyərdi də.  
Mənim belə bir səbir daşım vardı,  
Sırrımı, sözümü  
Özünə yığardı.

Bir gün  
Ona dediklərimi  
Başqasından dinlədim  
Və bildim ki  
Söyləyirmiş səbir daşım  
Sözlərimi özgəsinə.

Nağıllardakı səbir daşı  
Nə danışar, nə dinər,  
Yalnız dinlər və dinlər...  
Və bir gün tükənər səbri,  
Çatlayar.  
Amma mənim səbir daşım  
Belə olmadı,  
O nə çatlamadı  
Nə də mənim sirrimi  
Gizləmədi, saxlamadı.  
Mən səbir daşımı  
Özüm çatlatmaq istədim,  
Amma etmədim,  
İnsan daş deyil axı,  
İnsandır.

Ancaq and içdim ki  
Daşdan səbir daşım yoxsa,  
İnsandan səbir daşım olmasın.  
Sirrim  
Qapı-qapı gəzməsin,  
Sözüm ağız-ağız dolaşmasın.

INGRID  
(İnqrid)

Mən nə idim ki  
Əl boyda torpaqdan başqa,  
Onlar məni tulladılar  
Ortasına dənizin  
Boğulsun, yox olsun deyə.

Dan yerindən doğdun sən  
Qanadlarında günəşin işıqları,  
Sərdin üstümə qanadlarını  
Qoymadın məni boğulmağa  
Yox olmağa.

İndi dörd yanımda dalğalar coşur,  
Qanadların altında  
Döyünür ürəyim.

## QORXARDIM

Bilsəydim ki öləndən sonra  
Yox olacağam  
Qorxardım.

Torpaq olacağam torpaq  
Ağacların kökünü  
Qucaqlayan torpaq.

## MAVİ ÜMİD

İmdad diləyən əllər kimi  
Açıla qaldı çılpaq budaqlar.

Nə yaxşı ki  
Ovuc-ovuc  
Mavi ümid var.

## ÇİYNİMİZDƏ

Hərlənir dünyanın çarxı

Ağır-ağır...

Biz də ondan asılı.

Çiynimizdə ağırlığı.

## DEYƏ BİLMİRƏM

Sənə minnətdarlığımı  
Deyə bilmirəm,  
Deyə bilərmə heç  
Torpaq yağışa?

## BİR YANA

Hər yana qoydumsa  
Günəşə döndü çiçəyim.

Hər yana qoydumsa  
Sevgiyə döndü ürəyim.

AĞAC

Qaranlıqlara endikcə  
İşığa ucaldı ağac.

## QARĞANIN DA

Nədən yalnız  
                    bülbül ötsün baharda,  
Yaşıllanan çöllərə  
Sözü var bu qarğanın da.

## MƏN SƏNİ SEVİRƏM

Mən səni sevirəm.  
Nə səni görmüşəm  
Nə adını bilirəm  
Nə hansı dildə danışdığından  
Nə hansı torpağın, ağacların, suların  
Balası olduğundan var xəbərim.

Mən səni sevirəm.  
Sən də məni sevsəydin  
Silərdi gözyaşlarımızı  
Görünmədən əllərimiz.

## PAPAĞIM

Oğurladılar papağımı  
oğurladılar.  
İstisiylə başımı oxşayardı  
Naxışlarıyla gözlərimi,  
Yumşaqlığıyla barmaqlarımı.  
Oğurladılar gözəl papağımı  
oğurladılar.

Ağlayardım utanmasaydım,  
ağlayardım,  
Baxardınız qəmli-qəmli  
sevinən gözyaşım!

Sizə minnətdaram  
insan qardaşlarım  
Minnətdaram!  
Qıydınızsa papağıma  
Qıymadınız başıma!

## TUMURCUQLU BUDAQ

Birdən gördüm tumurcuqlu budağı  
Ah bir ildi keçən  
Yoxsa bir gündü?!

DALDINIZMI?

Siz daldınızı heç  
Bir damlaya?

Mən daldım.

Bir dalımlıq  
Mavi dəniz qədər  
Ləzzət aldım.

## GÜNDÜZ

Öldürürdülər aydınlıqları  
Qaçıb qaranlıqlarda gizləndi  
Gecə oldu gündüz.

## ARZULAR

Düşündüm ki:  
Arzularla keçir ömür.  
Doğrularımı bir gün onlar?!  
Ah çətin!

Birdən ağardı qaranlıq içim  
Dinlədim uçmasını  
Bir cüt ağ qanadın.

## QOXUSU KÖYNƏYİNİN

İllər keçdi uzun-uzun  
İllər keçdi,  
Qaldı burnumda yenə  
Qoxusu köynəyinin.

İllər keçdi burnumdan  
Karvan-karvan  
Qoxu yüklü.

İllərlə getdi  
Küləklərlə sovruldu  
Qoxular da.

Burnumdamı  
Haramdamı qaldı  
Qoxusu köynəyinin?

Qaldı ki qaldı!

## İNSANDA

Daşda ağır keçir zaman  
Suda amma  
Çox yumşaq.

Daşdan ağır  
Sudan yumşaq  
Keçir zaman  
İnsanda.

## QIŞ BİTİRKƏN

Rənglərlə  
Oyandı hər yan.

Rəngsiz  
Oyanış yoxdur inan!

## GÜLÜŞÜN

Yenə sizdəydim  
Səninlə oturmuşdum  
Yenə gülürdü üzün  
Gülüşünlə dolmuşdum.

İsti çörəkdəndi gülüşün  
Sərin sudan,  
Bayram yumurtalarındandı gülüşün,  
Bir qırmızı şirin qarpızla  
Xoşbəxt olduğumuz zamanlardan.

Səninlə oturmuşdum  
Nə dinir nə danışırıdığ,  
Gülüşünlə dolmuşdum,  
Bütün buludlarımla uyumuşdum,  
Bütün günəşlərimlə oyanmışdım.

Durdum yuxudan  
Üzümdə işıq gülüşün vardı  
Ürəyimdə gözyaşlarım.

MƏNMİ?!

Mənmi gördüm onları  
Mənmi yaşadım?!

Hər gün bir quş gələrdi axşamları  
Qonardı eyvanımızda bir yana  
Göyqurşağındandı qanadları,  
Ötərdi səssizlikdə,  
Mənsə onun sözsüz əfsanəsini  
Anlamağa çalışardım,  
Anlamazdım, amma  
Nələr düşünərdim  
Nələr duyurdum!  
Sehirlənərdim  
Bayılırdım.

Hələ qovaqlarımız, o qovaqlar!  
Uzaq dağlardan gətirərdi baharı  
Bağçamıza,  
Hər sonbaharda tökülər hələ  
Yarpaqları içimə,  
Hər baharda yaşillanar məndə  
Özləri olmasa da.

Hələ o üfüqlər  
Təpələr ardından  
Mavi-mavi  
    qanadlanan o üfüqlər!  
Gülümsəyən bir beşik qədər yaxın  
Varılmaz arzular qədər uzaq.

Mənmi gördüm onları  
Mənmi yaşadım?!  
Yoxsa haçansa bir sehirlə səsini  
Ötdüyü bir mahnıdanmı  
Dinlədim onları?!

## QANAD-QANADA

Səninlə qanad-qanada.

Sahillərin  
Görünməzliyindən başlaması  
Mənimlə sənin.

Səninlə qanad-qanada.

Köpürən dalğalarla,  
Uzaq sular ardından yanan  
Uzaq sular ardında sönən  
Günəşlərlə.

Kimsəsiz suların xoşbəxt sakinləri  
Balıqlarla  
Delfinlərlə.

Görünməzliklərdən başlayan  
Görünməzliklərdə görünməz olan  
Sularla  
Sularla  
Sularla...

Səninlə qanad-qanada.

Birdənbirə  
Dalğaların qoynunda  
Bir görünüş  
Bir nöqtə.

Sonra sonsuz maviliklərdə  
Bir kölgə.

Və yaxınlaşan kölgədən  
Baş qaldıran qayalar,  
Qayalarla qucaqlaşıb ayrılan  
Ayrılib qucaqlaşan  
Ayna sular.

Qonmaq səninlə qonmaq  
Səninlə qanad-qanada.

Sonra insanların  
Yelkənlərin  
Üfüqlərindən çox uzaqlarda  
Keçmək bir ömürdən bir ayda,  
Coşmaq coşan sularla  
Hayqırmaq hayqıran qayalarla,  
Anlara doldurmaq illəri  
Od kimi keçmək anlardan  
Səninlə qanad-qanda.

Sonra bizim olmayan bir anda  
Sönmək artıq, soyumaq  
Sərlmək mavi sularla  
Qucaqlaşan qayalar üstünə  
Səninlə qanad-qanada.



Xəbəri yoxdur ki çiçəklərin  
Nə olduğundan sevginin,  
Amm gör nə sevgi daşıyırlar  
          evlərdən-evlərə  
          əllərdən-əllərə!

Biz öləndə də  
Qucaqlayırlar soyuq gövdəmizi  
Və ovundururlar  
Yoxluğumuzla bizi.

## AYNA

Ayna göstərdi mənə üzümü.

Sağ ol ayna, nə gözələm!

Amma gözlə ha ayna!  
Vurub səni qıraram  
Göstərsən mənə özümü!

## ÇAYLARLA

Axın məni də çaylar!

Axınca.

Unudun məni çaylar!

Dənizə çatınca.

## SƏNİ ANIRKƏN

Hava ağrıdı hava  
O qədər ki andım səni mən  
Doladım boynuna qollarımı  
Qucaqladım havanı.

Hava ağrıdı hava.

## BİR AĞAC

Fırtınadanmı  
Nədənmi  
Bir ağac yıxılmışdı,  
Düşmüşdü asfalta çiçəkli başı  
Qucaqlamışdı yaşıl qollarıyla  
soyuq yolu  
Bulaşmışdı kirli suya  
yarpaq-əlləri.

Fırtınadanmı  
Nədənmi  
Bir ağac yıxılmışdı,  
Havada  
Özü boyda  
Bir ağrı qalmışdı.

## GÖZƏL GÜN

Nə gözəldir bu gün ah  
Hamı yorğundur!

Başlarda düşüncə yarı  
Gözlərdə baxış yarı  
Ürəklərdə duyğu yarı  
Nə varsa insanlarda  
Yarı.

Əllər elə yorğun ki  
Tuta bilməz xəncər,  
Sıxa bilməz bir boğazı,  
Bağlaya bilməz bir ağızı.

Nə gözəldir bu gün ah  
Hamı yorğundur!

## QISQANMA

Qısqanıram səni mən  
Ey ağacda özünü  
Bunca gözəl ötən quş!

## ZƏNGİN

Ah mən nə zənginəm!  
Bunca mavi göyüm  
Bunca yaşıl meşəm.

## BAYQUŞ SƏSİ

Nə gözəldir qaranlıq bir gecədə  
Dinləmək uzaqlardan  
Bir bayquş səsini.

Yuxular səksəkəsiz,  
Uyumuş torpaq  
Sonsuz göylər qədər rahat,  
Qapamış gözqapaqlarını  
Mışıl-mışıl uyuyan pəncərələr.

Nə gözəldir aylı bir gecədə  
Dinləmək yaxınlardan  
Bir bayquş səsini.

## DANIŞ MƏNİMLƏ

Axıb gedir su  
Daş yerində.

Danış mənimlə su!  
Söylə sirrini bir-bir,  
Səni dinləməkçin  
Daşlar qədər  
susacağam!

Danış mənimlə daş!  
Aç bağlı ağzını bir,  
Səni anlamaqçın  
Sular qədər  
yumşalacağam!

## UŞAQ

Kölgə nə dedi ki uşağa  
Sərin-sərin ovundu uşaq?

Günəş nə dedi ki uşağa  
Altun-altun güldü uşaq?

Göy nə dedi ki uşağa  
Mavi-mavi uyudu uşaq?

Ot nə dedi ki uşağa  
Yaşıl-yaşıl böyüdü uşaq?

Quş nə dedi ki uşağa  
Söz bilmədən qığıldadı  
Oxudu uşaq?

Çay nə dedi ki uşağa  
Əl-qol çaldı  
Aradı uşaq?

Sən nə dedin ki uşağa  
Qaşlarını çatdı uşaq  
Ağladı uşaq?

## BİR İNSAN

Bir insan öldürdü bu gün özünü.

İndi günəş batır uzaqlarda...  
Buludlar altun yelkən,  
Qaranlıq-qaranlıq  
Keçəcəklər gecədən.

Yuyulmuş qu qanadlarından ağ  
Qanadlancaqlar yenə də  
Sabah üfüqlərdən.

Bir insan öldürdü bu gün özünü!

## ÜZÜM

Nə qədər sevirəm səni ey  
günəşli üzüm!  
Qoy altun sularında bir  
doyunca üzüm!  
Qoy işıqlansın səninlə qaranlıq  
gecələrdə üzüm!  
Qoy sehirləyən barmaqlarınla bu  
həsrət gülünü üzüm!  
Heç olarmı bu dünyada  
əlimi səndən üzüm!  
Ah nə qədər sevirəm səni ey  
günəşli üzüm!

## QOVAQLAR ARDINDAN

Göründü birdən üfük  
Qovaqlar ardından.

Ah nə mavi bir baxış!  
Nə mavi bir gülüş!  
Nə mavi bir dünya!

Sızlayırdı sızım-sızım  
Kəsilmiş bir cüt qanad yeri  
Uclarında çiyinlərimin.

## BULUDLARI YARA-YARA

Əldən-ayaqdan uzaq  
Bir ağacdır dodaqların,

Ah o sulu meyvələri  
O qırmızı budaqların!

Yetər ki bir pıçıldasın  
„Gəl!” - Söyləsin yarpaqların

Buludları yara-yara  
Gələr qartal-dodaqlarım.

## FƏSİLLƏRİN ÜZƏRİNDƏN

Ən dərin  
Və ən səssiz bir gecədə  
Gözlərimdə ulduzlar  
Əlimdə dolub boşalan qədər  
İçəydim  
    içəydim  
        içəydim...

Gündüzlərlə dolu  
Fəsillərin üzərindən  
Keçəydi gecə  
Keçəydi  
    keçəydi  
        keçəydi...

Və gözlərimdə ulduzlar  
Əlimdə dolub boşalan qədər  
İçəydim  
    içəydim  
        içəydim...

## SON DAMLA

Bütün gündüz boyu axdı zaman,  
Sən bilmədin,  
İndi gör uzaqlarda  
O son  
    gızıl  
        damlasını!

## ZÜMRÜD QUŞU

Şaqqa-şaqqa ətimiz vardı  
Tuluq-tuluq suyumuz  
Zümrüd quşu!  
„Qa” - dedikcə ət verdik  
„Qu” - dedikcə su verdik  
Sonra bitdi hamısı!

Bir az ətindən verdi  
Məlik Məmməd,  
Biz amma verdik canımızı da,  
Tuluqlara doldurduq qanımızı  
Su bitdi verdik qanımızı da.

Nə qaranlıqlar tükəndi  
Nə bir yandan işıq gəldi  
Yaxınlar da  
Uzaqlar qədərdi.

Göylər varmış üstümüzdə  
Yerlər varmış altımızda!  
Bu gerçəkmi, əfsanəmi?  
Bizmi qaranlıqlar içindəyik  
Qaranlıqlar bizdəmi?

Artıq tükəndi hər nəyimiz  
Daha sənə nə verək biz  
Zümrüd quşu!  
Barı sən bir dil aç danış  
Barı sən bir söylə bizə  
Varmı qaranlıqların tükəndiyi bir  
yer?  
Gələrmı bir gün bizimlə  
Aydınlıqlar üz-üzə?

## KÖPƏK OLMAQ

Köpək olmaq istərdim,  
Qoxulamaq istərdim  
Bu dünyanı dərin-dərin.

## MAVİ ANA

Qısa dır qollarım qısa  
Necə dolayım varılmaz boynuna?  
Sonsuzluğun qədər  
Boşdur ovuclarım  
Necə doldurum səninlə necə  
Mavi ana!

Sənə qovuşmaqçın  
Sənə qarışmaqçın  
Öləcəyəm,  
Dənizlərinlə  
dağlarınla  
ovalarınla  
Qucağında dönəcəyəm.

## İLAN

Gün aşmışdı ortasını göyün  
Mavi saplar gəlirdi uzaqlardan,  
Toxuyurdu qayalar  
İpək xalı olurdu Qızılüzən  
Axırdı yavaşcadan.

Sevgili barmaqlarla naxışlanmış  
Qiymətli qayışlar qədər gözəl  
Bir ilan sürünürdü qayalarda.

Bir bağırıtı qopdu birdən  
Ta qaranlıqlarından içimin:  
„Əz... əz... əz başını!  
İlan gördün əz başını!”  
Qorxaq bir pıçıltı dinlədim  
Ürəyimdən:  
„Yoox... yoox... yoox nədən?”

Ta qaranlıqlarından içimin  
Qopan o bağırıtıdan  
Susdu o pıçıltı  
Ucalmadan.

Bilmədim nə zaman  
Daşlarla doldu boşaldı əlim,  
Çilənə-çilənə qayalara qan  
Bir daş altında gizləndi heyvan.

İllər keçdi o çağlardan  
Dərin qaranlıqlarına içimin  
Çilənə-çilənə naxışlarından qan  
Sürünər hələ  
O ilan.

## QIZILÜZƏN MAHNISI

dostum Qadir üçün

Yorulanda ayaqlarım  
Axardın sən,  
Gücdən düşəndə qollarım  
Qayaları qaldırardın sən,  
Tikiləndə dodaqlarım  
Hayqırardın  
Dağları sarsıdardın sən.

Dalğalı yolum  
Axar vətənim  
Ölkələrə uzanan  
Mavi əlim  
Qızılüzənim!

## İÇ-İÇƏ

Bir tosbağa  
Yeriyir zamanı  
Gəlib çatır su başına,  
İncə-incə qurtumlarla  
İçincə suları  
İçir zamanı.

Bir qarışqa  
Daşır zamanı  
Ağzındakı bir buğdada.

Bir quş balası  
Böyüyür zamanı  
İçindəki yumurtada.

Ulu bir şimşək  
Çaxır zamanı  
Sonsuzlarda.

Zaman ancaq iç-içə,  
Nə öndə  
Nə arxada.



## GƏLMƏYƏCƏK GƏLƏCƏKDİR

Ağlayır uşaq, dörd yaşı var,  
- Ata... ata... - , deyir uşaq,  
Basır onu bağına ana:  
- Ağlama bala, atan artıq  
gəlməyəcək!

Ağlayır uşaq  
Ağlayır ana...

Gəlməyəcək... gəlməyəcək...  
Nə deməkdir gəlməyəcək?  
Gəlməyəcək gələcəkdir,  
Gəlməyəcək eşitdikcə gəlir ata...  
Bax az qaldı ona çata!  
Nədən qapı açılmayır  
Gələ-gələ gəlmir ata?  
Bax, açıldı yenə qapı  
Hanı ata?  
Hanı ata?

Heç olarmı quş uçmasın?  
Heç olarmı oyuncaqları olmasın?  
Heç olarmı gündüzləri oynamasın?  
Gecələri uyumasın?  
Heç olarmı susayanda su içməsin?  
Acıxanda o yeməsin?  
Heç olarmı... heç olarmı...  
heç olarmı..?

Həç olarmı ata bir daha gəlməsin?  
Ata bir daha olmasın?

Ağlayır uşaq, dörd yaşı var,  
- Ata... ata... -, deyir uşaq  
Basır onu bağına ana:  
- Ağlama bala, atan artıq  
gəlməyəcək!

Ağlayır uşaq  
Ağlayır ana...

Gəlməyəcək... gəlməyəcək...  
Nə deməkdir gəlməyəcək?  
Bax o çayın o tayında olsa ata  
Dağ dalında qalsa ata  
Lap hər yanda olsa ata  
Gələcəkdir.

Harda ata?  
Harda ata?  
Bir yer var ki orda ata  
Bax oradan gələcəkdir.

## GÖRÜŞ

Oturduq qarşı-qarşıya  
İllər ötmüzdü aramızdan  
Heç görmədən bir-birimizi.

Öncə mən söylədim bir az  
Sonra o başladı danışmağa,  
Dinləyərək onun sözlərini  
Dolaşırdı üz-gözündə baxışlarım:

Enirdim bir cığırda aşağı,  
Dumanlı bir tərədən aşaraq  
Bir bağa qovuşurdu cığır,  
Soyuq bir külək titrədirdi yarpaqları,  
Hardasa görünmədən  
Yorğun-yorğun pıçıldayaraq  
Axırdı bir arx,  
Quşların dimdiyindən dəlik-dəlik  
Bir cüt alma qalmışdı yalnız  
Bir bağlıq meyvədən,  
Həzin bir mahnı eşidilirdi  
Uzaqlaşaraq.

Sonra baxaraq mənə gülümsədi  
Bir az da sən söylə dedi.

## ASLAN, QUŞ VƏ İNSAN

Yalmanı qızıl xırman  
Dişlərinə keçirdiyi maralın  
Yırtılmış boğazından otlara  
Süzülərək qan  
Qocaman-qocaman  
Ovdan qayıdır aslan.

Onu görüncə uzaqdan  
Yolunu azmış adam  
Şimşək yaxan kimi gecəni  
Bir qorxu yaxır içini,  
İri bir ağac  
Sıx budaqları arasında  
gizləyir onu.

Gəlir aslan  
ağır-ağır  
Və salır  
O ağac altına ovunu!

Yalmanında açılmışdır  
Qızıl-qızıl qan çiçəkləri,  
Bayrağıdır vəhşiliyin, əsən yeldə  
Dalğalanan birçəkləri.

Odlu diliylə gündüzün  
Yalanmış qanadları  
Yuvasına qayıdan quş  
Budaqlar arasında görüncə adamı  
Şimşək yaxan kimi gecəni  
Bir qorxu yaxır içini,  
Və enir  
Ağac altında aslanın yanına,  
Aslan yeyir ovunu  
Quş da dimdikləyir hərdən  
Yardım edir ona!

Qorxular içində adam  
Gözləyir aslanın getməsini,  
Aslan yalayır qızıl yalmanını  
Gözləyir qaranlıqların gəlməsini,  
Və onun yanında quş  
Bir mürgüləyir  
Bir qaldıraraq başını  
Baxır adama,  
Yaman diləyir yuvasını yaman  
İçinə qan dama-dama.

## SABAHLARA QƏDƏR

Dedim nə gözəl olardı ah  
Sabahlara qədər  
Qollarımda!  
İzlərimiz odlu  
İzlərimiz dərin  
Gecənin qaranlıq yollarında!  
Dedimmi yalnız?  
Yox, bağırdım da,  
Heç duyulmadan səsım!

Dedi nə gözəl olardı ah  
Sabahlara qədər  
Saçlarımda!  
İçin-için yanan  
Dodaqlarımda,  
Ən dərin yerlərimdə ah  
Ən uzaqlarımda!  
Dedimi yalnız?  
Yox, bağırdı da,  
Heç duyulmadan səsi!

O büzüşüb yatdı divanda  
Mən qıvrılıb xalıda.

Gecə keçdi üstümüzdən ağır-ağır  
Sabahlara qədər  
Bir quş çırpındı qaranlıqda,  
Uçmaq dilədi ah  
Uça bilmədi ki!  
Bir qanadı məndə qalmışdı  
Bir qanadı onda.

## DOĞRU DOST

Yandırdın əlimi  
Dəyincə əlimə  
İlk sözündə söylədin son sözünü  
Açıqca mənə.

Səni çox sevdim  
Acı dostum  
Doğru dostum  
Gicitkənim!  
Əlin dəyincə əlimə  
Ürəyin dəydi əlimə,  
Sonralara bürünmədin  
İlk görüşündə elə  
Göründün mənə.

## O QƏDƏR YOXAM Kİ MƏN

Mən gedəndən sonra  
Danışdınız ardımca uzun-uzun  
Bağlarınızı seyr edərcəsinə  
Seyr etdiniz ömrümü  
Mənsizcəsinə!

Bu ağacı quruydu dediniz  
Bu ağacı yarpaqlandı  
Amma kölgəsiz!  
Bu ağacı meyvə verdi  
Amma acı!  
Quşlar deyil  
İlanların yuvasıydı bu ağacı!

Bağlarınızı seyr edərcəsinə  
Seyr etdiniz ömrümü  
Mənsizcəsinə!

Mənim də sözüm vardı  
Deyə bilərdimmi  
Dilsizcəsinə?

İndi dinən sizsiniz  
Dinməyən mən,  
O qədər yoxam ki mən  
Dillərinizi versəniz də mənə  
Söyləyəmməm!

## FƏNƏRLİLƏR ƏFSANƏSİ

Ta uzaqlarından gəlirdilər gecənin  
Əllərində fənərləri.

Bir gündüz bitincə  
Başlar bir gecə,  
Bir gündüzünmü sonundan  
Başlamışdı bu gecə?!

Ta toxumundan  
Ta ilkindən gəlirdilər gecənin  
Əllərində fənərləri!

Yollar qalırdı ardlarında yollar...  
Yollar boyunca qəbirləri  
Yollar boyunca qanlı ləpirləri  
Yollar qalırdı ardlarında yollar...

Budanmışdı  
Qanamışdı əlləri,  
Amma sönməmişdi heç zaman  
Sönməmişdi fənərləri.

Yollar boyunca qanlı ləpirləri  
Qaranlıqlar boyunca fənərləri...

Uca dağlar başından deyil  
Deyil uzaq dənizlər ardından,  
Addımlarından birdən  
Addımlarından işıqlandı torpaq  
Və aydınlıqlar bürüdü hər yeri.

Artıq, göylər vardı mavi  
Torpaq vardı yaşıl,  
Və qorxulu quyulardan gəlirdi işıq su  
Uçurumlar ağzında nazlanırdı maral  
Artıq, aşmışdı aydınlıqlar üfüqləri.

Amma onların hələ  
Əllərindəydi fənərləri,  
Əllərində deyil ah  
Əlləriydi fənərləri!  
Yanmırdı artıq  
Tüstülənirdi acı,  
Və örtürdü qaranlıqlar torpağı  
Bürüyürdü göyləri,  
Əllərində deyil ah  
Əlləriydi fənərləri!

Bir də baxdılar ki  
Nə günəş yanırdı  
Nə fənərləri

## SƏRÇƏ NAĞILI

Gözəl bir bağın yaşıl bir ağacında  
Yumaraq qanadlarını sıx-sıx  
Kirimişdi sərçə:  
„Ah, nədən uçum deyirdi nədən,  
Bir rahatca uçmaq olurmu ki!  
Qanadlarım ilişər budaqlara  
Uçunca!”

Gizləmişdi tüklərində dimdiyini:  
„Ah, nədən ötüm deyirdi nədən,  
Bir könlümcə ötmək olurmu ki!  
Mahnılarım getməz uzaqlara  
Oxuyunca!”

Gözəl bir bağın yaşıl bir ağacında  
Kimsə bilmədən qayğısını  
Əyərək qəmli-qəmli başını  
Kirimişdi sərçə.

Və bir gün  
Tükəndi səbri sərçənin,  
Açaraq qanadlarını uçdu  
Və bir ormana qondu.  
Orda meyvə ağacları deyil  
Baş budaqları görünməyən  
Hündür-hündür ağaclardı.

Qalın-qalın budaqlarda  
İri-iri  
Yuvalar vardı.  
Ah nə bilinməzdi ormanın  
Yarım qaranlıq yerləri  
Nə qorxuludu!  
Nə səslər yoxdu ki orada!  
Hayqıran quş vardı  
Ulayan quş!  
Öz civiltisini eşitməz oldu sərçəcik  
Sanki yoxmuş!

Qanad çalaraq birdən  
Uçdu bir an,  
Qoca bir pələndin gizli bir yerindən  
Qalxdı tərlən!  
İti caynaqlarda duyunca özünü  
Yanar bir həsrət bürüdü hər yerini:  
„Aman gözəl bağım!”  
Çığırınca sərçəcik  
Susdu boğazında səsi,  
Nə yaxşı ki bilmədi sonrasını  
Dayandı nəfəsi.

## ÖLÇÜ

Mavi:  
Dəniz qədər.

Dərin:  
Göylər qədər.

İşıq:  
Günəş qədər.

Uzaq:  
Tanrı qədər.

Sonsuz:  
Zaman qədər.

Bir anın içində yanan  
O anın içində sönən:  
İnsan qədər.

## UZAQLARDAN GƏLƏN AY

Gecələri, yatandan sonra hamı  
Uzaqlardan yavaş-yavaş boylanırdı,  
İncə-incə addımlarla, eşidilmədən  
Gəlib şəhər üzərində dolanırdı.

Açıq bir pəncərəmi gördü bir yerdə  
Enib gəlirdi ucalardan,  
Yumşaq ayaqlarla yeri yirdi evlərdə  
Kimsə duymadan.

Dayanıb süzürdü yatanları bir-bir  
Mavi işıqlar üzlərinə saçılırdı,  
Uyğular büsbütün qapalı  
Uyğulara bir pəncərə açılmırdı.

Bir uyğuya girmək istəyirdi ay  
Söyləməyə çox sözü vardı,  
Ulu göylərdə, uzaq dənizlərdə,  
qalın meşələrdə  
Nələr görməmişdi ki ay!  
Dodaqları sözdən yanırırdı.

Dayanıb süzürdü yatanları bir-bir  
Üzlərinə mavi işıqlar saçılırdı,  
Gözləyirdi... gözləyirdi... gözləyirdi...  
Uyğulara bir pəncərə açılmırdı.

Sonra boylanıb pəncərələrdən  
qalxırdı göyə,  
İşıq və iri gözləri dumanlaşdı,  
Parlaq gümüşdən yanaqlarında  
bir solğunluq  
Şəhər göylərindən uzaqlaşdı.

## ÇƏLİK İZLƏR

Öncə qurdları boğdular  
Sonra qırdılar xoruzları.

Nə aylı axşamların yalnızlığı ulandı  
Nə sabahların aydınlığı banlandı.

Zamanı asdılar divarlarından  
Amma zaman keçdi onlardan  
Və içlərində çəlikdən  
Ayaq izləri qaldı.

## ULU SÖZ

Gecə keçmişdi yarıdan  
Birdənbirə yağdı qar,  
Bu qarmıdır yalnız yağan?  
Yoxsa ulu göylərin  
Bir sözümü var?!

Bir an içində daxmalar qədər  
Ağardı saraylar!

## UZAQ QALA

Ah nə gözəl görünürdü  
Uca dağlar başında o qala!  
Sıyrılaraq yanan buludlardan  
Axşam işıqlarına bürünürdü.

Bir dilək dinirdi ürəyimdə:  
Bir mən olum orda, bir də sən,  
Görünməz olsun dünya  
Üfüqlərimizdən.

Qapımızda durmasın gözətçilər  
Mizraqlı, qalxanlı, dəbilqəli,  
Dovşanlar oynasın orda,  
ceyranlar otlasın,  
Köpüklənən dağ çayları oxusun  
mahnımızı  
Ruhumuzda çağlasın.

Qaranlıqda kişnəməsin atlar  
harın-harın,  
Basılmasın qalamız,  
Uzaq mahnıları olsun bir quşun  
Laylamız.

Pəncərəmizdə dağ küləkləri  
Və ulduzlu göylər olsun pərdəmiz,  
Biz olmayan dünyada qalsın  
zaman da,  
Bir sonsuzluq içində biz.

Gündüzləri küpümüzdə uyuyan  
qızıl şərab  
Qədəh-qədəh oyansın gecələri,  
Qurtum-qurtum içək, dərin-dərin  
Ləzzətlərlə dolu sənələri.

Ah nə gözəl görünürdü  
Uca dağlar başında o qala!  
Sıyrılaraq yanan buludlardan  
Axşam işıqlarına bürünürdü.

## ULDUZLARLA

Nə gecələr ki sabaha kimi  
Ulduzlar oldu, mən oldum,  
Əzirkən məni bu dünyanın işıqları  
Onlarla ovundum.

Bir gecə də düşündüm ki,  
Bəlkə tanrı pəşman olduğundan  
İnsanları yaratdığına  
Ağlamış doğunca,  
Və səpələnmiş gözyaşları  
Göylər boyunca!

## SUDAN SONRA

Durmuş günəşli çəmənlərdə  
Sudan çıxmış məmələr par-par,  
Söyləyin Afroditə göylərdə  
Yer üzündə ondan çox gözəlləri var.

Oturmuş mamırlı bir qayada  
Qucaqlamış qolları boynunu,  
Ey bütün canlılar, gözlərinizi  
verin mənə!

Bir görüm onu.

Enmiş mamırlı qayadan çəmənələrə  
Qılçaları günəşli yollardır dikiyə,  
Ey bütün uzaqlarda birləşən yollar  
Ayrıcınızı verin mənə!

## BİR AĞCAQAYINIMIZ VARDI

Pəncərəmizin önündə  
Bir ağcaqayınımız vardı,  
Qocamandı gövdəsi  
Qolları yaşıl-yaşıl  
Dörd yana uzanardı.

Baharlanardı pəncərəmiz,  
Yarpaq-yarpaq naxışlanardı,  
Yananda torpağın dodaqları  
Sərin kölgələrlə dolardı.

Ay doğardı gecələri,  
Qaranlığı gümüşlənərdi,  
Göylərin yuvasız göyərçini  
Budaqlarında dincələrdi.

Quşlar ormandan qucaq-qucaq  
Mahnılar daşıyardı qoynuna,  
Hər fəsil öz rəngini, öz gözəlliyini  
Verərdi ona.

Sonbahar boyardı yarpaqlarını  
Sonra qanadlandırıb uçurardı,  
Oyanardıq sabahları  
Balkonumuza rəng-rəng  
Quş-yarpaqlar qonardı.

Pəncərəmizin önündə  
Bir ağcaqayınımız vardı,  
Qocamandı gövdəsi  
Qolları yaşıl-yaşıl  
Dörd yana uzanardı.

Bir axşam evə dönürkən  
Ağcaqayınımız olan yerdə  
Qaranlıq bir boşluq vardı!  
Bir mişar uğuldadı içimizdə  
Qəlbimizi doğradı!

Acı-acı ağladıq.  
Ağcaqayınımız bizdə  
Yıxıldıqca ucalırdı.

Bir mişar uğuldayacaq içimizdə  
Bir mişar doğrayacaq qəlbimizi  
Nə zaman söyləyirsək  
Bir ağcaqayınımız vardı!





## QAR YAĞIRKƏN

Uşaqlar gəlin qartopu oynayaq!  
Nə gözəl qar örtmüş hər yanı,  
Əlimiz üşüyürsə qızdırırıq  
Və daha çox sevərik sobanı.

Uşaqlar gəlin qardan adam qayıraq!  
Yollar kənarına düzülsünlər,  
Gülməz insanlar keçir yollardan,  
Bir az gülsünlər.

Uşaqlar gəlin qardan evcik qayıraq!  
Nə gözəl qar yağmış hər yana,  
Evciyin içində bir şən uşaq  
Baxsın pəncərədən  
Yağan qar lopalarına.

## KARVAN

Artıq illər gəlib keçdi  
Gördüyümdən o lövhəni:

Aylı qayalıqlardan keçirdi bir karvan  
Dəvələr yorturdu yarım qaranlıqda  
İri bir ulduz baxırdı ucalardan.

Uzaq dağlarda söküləndə dan  
İnsanları da quşları, çiçəkləri  
qədər sevən  
Bir ölkəyə varacaqdı o karvan!  
Artıq illər gəlib keçdi  
Gördüyümdən o lövhəni,  
Görəsən o karvan  
o ölkəyə  
yeldimi?!

## UZAQSIZ YAXINLAR

Heç qaçardımmı uzaqlara  
Yaxınlar da  
Uzaqlar olsaydı!  
İnsanlar ağaclarla barışsaydı!



## DUYMADAN

Küləklər uğuldayırkən gecələri  
Dərin uyğudan diksinib oyanıram,  
Bir ağlayanmı var bir yerdə?!  
O yan-bu yana boylanıram.

Ağ buludlar keçir göylərdən  
Bir bulud ayrılmış buludlardan,  
Necə də tutğun, necə də yalnız!  
Qaçıram ardınca, səsləyirəm,  
Uzaqlaşır bulud, üzərimdə  
Qalan kölgəsi ağır bir buz!

Nədən yanmaz yanaqlarımız  
Bir yerdə odlu gözyaşlarından!  
Kölgələr düşər üstümüzə daşdan ağır  
Uzaqlaşıb gedər də, biz duymadan!

## UÇURUM

Sizinlə yaşadım uzun zaman  
Yanınızda bir ormandım,  
Budaq-budaq budanardım  
Ağac-ağac doğranardım  
Cıncırım çıxmadan.

Fırtınalar keçərdi gözlərimdən  
Titrəmədən pərdələriniz,  
İçim  
    uğuldayardı səsimdən  
Heç duyardınızmı siz?

Qaranlıq bir şüşədəydi divin canı  
İşıq bir baxışınızla qırılacaqdı,  
Günəşinizlə deyil, soyuqlarım  
İsti bir gülüşünüzle dağılacaqdı.

İndi bu uçurumun o tayında sizsiniz,  
    bu tayında mən,  
Artıq boşluqlar var aramızda dərin,  
Gecələriniz rahat olsun  
    gündüzləriniz şən,  
Mənim də çox sevdiyim  
    gecələrim var  
    və gündüzlərim.

## KÖÇ

Mənim də sizin kimi  
Gözlərimdən qaçmış yuxum  
Ağaclarım!

Mən də rahatsızam  
Mən də qorxular içindəyəm  
Qurdlarım, quşlarım!

Mənim da ağular axıtdılar  
damarlarıma,  
Mahnılar deyil  
Bombalar doldurdular  
qulaqlarıma  
Ulu torpağım!

Mənim də qanadı gözlərim  
Bu yerə baxmaqdan  
Ulduzlarım!

Gəlin əl-ələ verib  
Köçək göylərin  
Ən gizli bir yerinə,  
Yığıb aparaq özümüzlə  
Keçdiyimiz yolları da,  
Nə ardımızda bir yol qalsın  
Nə bir iz birinə.

## DÖRD ADSIZ ŞER

Fərhud üçün

\*\*\*

Uşaqlar oynadılar bağçada  
Yorulduqlar,  
Bir ağac altında yatdılar.  
İndi üzlerində yarpaqların kölgələri,  
Kölgələrə qonub uçan  
İşıq kəpənəkləri.

\*\*\*

Döydülər heç zaman  
döyülməyən bir qapını,  
Qulaqlarına inanmadı  
Qapı ardında olan,  
Açdı qapını,  
İki gülər gözlərdi yarım qaranlıqda,  
Dodaqlarında bir işıq səlam,  
Hər barmağının ucunda bir dost  
nəfəsi  
Uzandı ona doğru bir əl.



## AĞACDƏLƏN

Ağacdələn döyəcləyirdi ağacı  
Sürəkli səslər yayılırdı hər yanda,  
Orman dərinləşirdi hər səslə  
Mən gedirdim durduğum anda:

Çox uzaqlarda... çox uzaqlarda...  
Yolların geri döndüyü bir yerdə  
Bir ölkə başlayırdı ki orda  
Ulduzlar günəş  
    ağaclar quşlar  
        sular balıqlar  
            yellər qayalar,  
Nə varsa torpaqda, nə varsa göylərdə  
Bütün bir candı,  
Mən də orda vardım, sən də.

## SONSUZ

Öncə gözlərini tanıdım:  
Göylərə yüksələn bir yol,  
Uzanan dənizlərə,  
Və enən  
                  mavi bir yuxuya.

Sonra əllərini tanıdım:  
Meyvələrlə dolu bir bağ,  
Dalğalanan qızıl tarla,  
Və bir cüt qanad  
Burulğanların açıldığı yerdə.

Sonra saçlarını  
Dodaqlarını  
Dizlərini  
Ayaqlarını,  
Qaldımı tanımadığım bir yerin?

Dolaşdıqca səndə mən  
Uzaqlaşdı üfüqlərin.

## KEÇ MƏNDƏN

Çiçəklənmiş ağacdır zaman  
Yağan yağışdır  
Əsən küləkdir  
Gurlayan göy.

Sulanan almadır zaman  
Torpaqdır istiləşən  
Kölgədir qatılaşan.

Hər budağında nə qədər köç!  
Hər cığırında nə qədər rəng!  
Hər buluduyla uzaqlaşan.

Yağan qardır zaman  
Donan sudur  
Fırtınadır  
Pəncərələrdə naxışlaşan.

Keçər kimi ağaclardan  
Keç məndən ey zaman!

## QUCAQ-QUCAQ

Uşaqlar oynamaq istəyir  
Onlara oyuncaq verin!

Yem arayır balalarına ağacdələ  
Ona qalın gövdəli  
Yamyaşıl  
Bir qovaq verin!

Nəsil-nəsil dağlar ardında  
Qopuz çalan ixtiyar bir ozan gördüm,  
Ağ saçları əsən yeldə dağılırdı  
Qopuz çalıb oxuyurdu:  
„İndi hanı dediyim bəy ərənlər?  
Dünya mənim deyənlər?  
Əcəl aldı, yer gizlədi...”  
Mahnıları duman olub  
dağ belinə sarılırdı.

Mən də onun kimi  
Yaşamla, ölümlə danışmaq istəyirəm,  
O ozanın dilindən mənə  
Qucaq-qucaq verin!

## AĞAC, TOSBAĞA VƏ İNSAN

Bir ağac gördüm  
Min il yaşamışdı,  
Qalın-qalın budaqları  
Zamanlardan ağırlaşmışdı,  
Torpağa sığmamışdı kökləri  
Torpağın üzərinə çıxmışdı,  
Qocaman gövdəsindən  
Uşaq barmağı qədər incə  
Uşaq barmağı qədər yaşıl  
Zoğ atmışdı.

Bir tosbağa gördüm  
Çanağı böyük bir qazan!  
Uzun illərdən keçmişdi,  
Yırtıcı balıqlar görmüşdü ömründə,  
Naxışlı çanağı  
Gəmirilmişdi, didilmişdi,  
Fırtınalar olmuşdu yatağı  
Dalğalar döymüşdü,  
İndi dincəlirdi qumlar üzərində  
Sualtı mağaralar  
Və mavi dalğalar keçirdi  
yuxusundan.

Və bir insan gördüm  
Çox qocalmışdı,  
Otuzuna çatmışdı  
Bütün illərini yaşamışdı!

## DOVŞANIM

İşdən dönürkən qardaşım  
Tarlada görmüşdü,  
Bir torbaya salaraq  
Evə gətirmişdi.

Nə qədər sevindim,  
Nə qədər sevindim!  
Dovşanım deyə çığırdım,  
Ay gəlin, ay gəlin!  
Dostlarımı çağırdım.

Uzun qulaqları vardı  
Özü bambalaca,  
İki duru muncuqdu gözləri  
Quyruğu azca!

Oxşadım, öpdüm dovşanımı,  
Sevinmədi!  
Ad verdim, səslədim adını  
Tərpənmədi!

Su verdim, süd verdim  
İçmədi!  
Yarpaq verdim, ot verdim  
Yemədi!

Bir səhər gözlərimi açırkən  
Gözlərini açmadı dovşanım!  
Əllərimi bir-birinə çalırkən  
Qaçmadı dovşanım!

Nə qədər ağladım,  
Nə qədər ağladım!  
Dovşanımı istəyirəm söylədim!  
Nədən yaşamadı dovşanım?!  
Bilmədim!

Anasını səsləyirmiş,  
Eşitmədim!  
Tarlasını istəyirmiş,  
Bilmədim!

## DƏLİ OĞLAN

Gözyaşını güldürərdi  
Qaranlıq buludlardan  
ışığı endirərdi  
Al-əlvən geyərdi  
Qara geyəndə zaman.

„Çox dəlimi, ya çox ağıllımı?!“  
Düşünərdi hamı.  
Kim tanımazdı ki  
Dəli Oğlanı!

Bayram idi,  
Gülməyən dodaqlar da gülürdü,  
Açılmayan ağızlar da danışırdı,  
Gülüşlərin, öpüşlərin şən səsi  
Quşların mahnısına qarışırdı.

„Gördünüzmü Dəli Oğlanı?“  
„Görmədik!“  
„Eşitdinizmi Dəli Oğlanı?“  
„Eşitmədik!“

Yolmu qaldı, kolmu qaldı!  
Aradılar...aradılar...  
Soyuq bir kölgədə tapdılar!  
Nə dinirdi, nə gülürdü  
Dəli Oğlan.

Oxşadılar, könlünü aldılar,  
və sordular:  
„Bu gözəl bayram günündə  
Nə oldu sənə Dəli Oğlan?”  
„Görmədininzmi! - Söylədi,  
Görmədininzmi öldü bir il  
Nədən olmadı ona bir ağlayan!”

## QIZ KÖRPÜSÜ

Deyirlər bir zaman  
Gözəl bir qız tikdirdi səni  
Bu daşqın sular üzərində,  
Bir çobana könül vermişdi o qız,  
Çoban ney çalarmış təpələrdə,  
Ney səsi olduqca gözəl  
Olduqca şirin  
Səslənərmiş qızın ürəyində.

Bu suları aşmaq üçün,  
Çatmaq üçün çobana  
Hökmdarın gözəl qızı  
Bu körpünü qurdurur burada;  
Və qovuşur sevdiyi oğlana.

İndi bu körpüdən nə karvan keçər  
Nə gedən gələr vətənə,  
Baltalanmış meyvəli bir ağac kimi  
Baxar gəlib keçənə!

Səni bir vətən qızı tikdirdi burada  
Səni mən vətən oğlu  
qoruya bilmədim!  
Gəlmələrin baltasından qırıldı belin  
Ey ulu ağacım, ey mənim taleyim!

Dağılmış kərpiclərinə baxdıqca mən  
Qopar sümüklərim bir-birindən,  
Qan yaşlar tökülər dədəm  
Qorqudun gözlərindən!  
O vətən qızını düşündükcə  
Utanaram özüm özümdən!

Bu sular üzərində səni  
Bir daha qurulmuş görməyincə mən  
Bu yara heç zaman sağalmayacaq!  
Sənin üzərindən azad ölkəmə  
Bir gün alnı açıq keçməyincə mən  
Bu ağrı heç zaman azalmayacaq!

## BİTİRİLMİŞ YOL

Yırtıcı heyvanlarla qaldım gecələri  
Köpürən çaylardan keçdim,  
Qurdların-quşların içdikləri  
Yosunlu bulaqlardan içdim.

Boğazıma bu kəndiri  
Aradığım əllər keçirdilər,  
Həm də çox sevərdim o əlləri  
Onlar bu yolu bitirdilər.

## BİR EVİM

Bir evim olaydı mənim  
Pəncərəsi açılaydı mənə,  
Əlim çataydı dağlarıma  
Gözüm enəydi dərələrimə.

Bir evim olaydı mənim  
Pəncərəsi açılaydı sənə,  
Qərib bir ölkə, qərib yollar  
O yollardan biri gətirəydi məni  
Səndən mənə.

## GƏLDİM

Dağlar altındakı qaranlıqdım  
Bir işıq dilədi ürəyim  
Əllərindəki nura gəldim.

Bir torpaqdım  
Nə qədər susuz!  
Qaç-a-qaça səsindəki  
Suya gəldim.

## BİR GÜN

Bir gün yumursam gözlərimi  
Ağaclar yaşayacaq məni,  
Quşlar  
Ormanlara salacaq səsimi.

Bir gün yumursam gözlərimi  
Çiçəklər  
Doymaz arılarda duyacaq məni,  
Qayalar  
Sonsuz bir düşüncə içində  
Susacaq məni.

## SƏNİ GÖRMƏYƏ GƏLDİM

Səni görməyə gəldim,  
Qatar-qatar durnalar uçurdular  
Saralmış ormanlar üzərindən  
kəçürdülər.

Səni görməyə gəldim,  
Bir qayanın önündə bitdi yolum  
Qayanın ardından buludlar keçirdilər.

Səni görməyə gəldim,  
Yel apardı yarpaqlarla yolları  
Varılmaz oldu ölkələr.

Səni görməyə gəldim,  
Qar hörmüşdü bir qapını  
Əlləri unutmuşdu pəncərələr.

## YATMIŞ UŞAQ

Uzaq kölgələrdəydi kirpikləri  
Gözqapaqları altında axırdı yuxu  
Bir yay günüydü yatmışdı uşaq:

Bəlkə mağarasında yatırdı ayı  
Bəlkə üzüm yeyirdi dərələrdə,  
Almaların qoxusuyla  
dolmuşdu bağ.

O kölgəli göl çox qorxuludur  
Ayılar ordan su içərlər,  
Ora yaxınlaşırsa qorxacaq.

Anası almaları doldurdu səbətlərə  
Səbətləri çatdılar göy ata  
Közərə-közərə qaldı ocaq.

Bir azdan aşacaqlar gədiyi  
Öncə axşam yeməyi  
Sonra şirin-şirin yatacaq.

## BİR MAHNI GƏLDİ

Bir mahnı gəldi, bilmirəm hardan  
Açdı bağlı qapılarımı  
Bütün səslərin ardından gəldi.

Qar yağmışdı bir yola  
Bir cüt ayaq qalmışdı altında  
Donmuş damarlarına qan gəldi.

Bir budaq ayrılmışdı fəsillərdən  
Uzaqlardan keçirdi bahar  
Gövdəsinə yaşıl bir zaman gəldi.

Boz boşluqlara açılırdı pəncərə  
Gözlər usanmışdı baxmaqdan  
Mavi işıqlar ucalardan gəldi.

Bir bulaq diləyirdi suyunu  
Nədən dağlarda ərimirdi qar!  
İşıq su qaranlıqlardan gəldi.

## ÜRƏYİM ONDA QALDI

Artıq nə gizləyim  
Doğrusunu deyim sizə  
Bütün güllərdən gözəl bir gül vardır  
Ürəyim onda qaldı.

Bir yol var gedər yağışa  
Bir yol var gedər günəşə  
Hər ikisinə varan bir yol vardır  
Ürəyim onda qaldı.

Bir gül var bitər aydınlıqda  
Bir gül var bitər qaranlıqda  
Hər ikisini arayan bir əl vardır  
Ürəyim onda qaldı.

Bir mahnı var səssizlikdən gözəl  
Səssizlik var mahnıdan gözəl  
Hər ikisini yaradan bir dil vardır  
Ürəyim onda qaldı.

## GÖZLƏRİNİN SƏSİ

Gözlərinə baxıram:

Yaşıl çəmənlərdən  
Kəpənəkləri ayırmaram,  
Bir tumurcuq uyuyur  
Bağırmaram.

Gözlərinə baxıram:

Nədir bu qanadlanan  
Köksümdə?!  
Bu çiçəklər sərxoş etdi məni  
Olmadan heç yerdə.

Gözlərinə baxıram:

Unutmaq nə varsa bu dünyada  
Tam bu gözlərlə olmaq üçün,  
Günəşlə dolan bir salxım üzüm kimi  
Bu baxışlarla dolmaq üçün.

Gözlərinə baxıram:

Nədir bu iki dilsiz göz?!

Ki bütün dillərin ən işıq sözüdür.

Bir səs dinləyirəm

Bəlkə bir balıqdandır mavi sulara,

Bəlkə rəngindəndir

bir zümrüdün,

Bəlkə bir şirin yuxudan?!

Gözlərinin səsidir.

## ARDİMİZDAN

İri-iri sümüklər qaldı  
O azman varlıqlardan.

Necə su içərmişlər,  
Necə sevişərmişlər?!  
Sorma irmaqlardan,  
Sorma ormanlardan!

İki dəniz qalsın  
                  ardımızda bizim  
Biri qandan olsun,  
Biri gözyaşından.



## MƏN SƏNİ GÖZLƏYİRDİM

Qayalar çiçəklənirdi  
Dağlar dərələrə enirdi  
Mən səni gözləyirdim.

Soyuq kölgələr əriyirdi  
Qaranlılar işığa gəlirdi  
Mən səni gözləyirdim.

Günəş açırdı qızıl tülünü  
Tumurcuqları bələyirdi  
Mən səni gözləyirdim.

Ormanlara, bağlara  
Yaşıl əllər gəlirdi  
Mən səni gözləyirdim.

## TORPAQ DÖYDÜ QAPIMIZI

Biz gələndə qar yağırdı, quş ötmürdü  
Gül açmırdı, su axmırdı.

Günlərimiz vardı hələ çiçəklənəcək  
Bir-birindən gözəl yollarımız vardı.

Tam mavilərini axırdı indi sular  
Və güllər tam rənglərini açırdı.

Bağlarda quşların ötdükləri  
Ən sevdalı mahnılardı.

Önümüzdə yollar, bir-birindən gözəl  
Sonsuzluğa uzanırdı...

Torpaq döydü qapımızı, və bir duman  
Qaranlıq-qaranlıq bizə sarıldı.

## HƏLƏ İNSAN YOXDU

Daş göyə çıxmazdı  
Quş çıxardı,  
Daş dəyməzdi quşa  
Quş dəyərdi daşa  
Ona qonurkən,

Hələ insan yoxdu!

Aslan eşşəyi budayardı,  
Eşşək qar altında qalardı,  
Daşqın sulara boğulardı,  
Amma ümidlə yaşayardı,  
Əlbət ki qarşıda bahar vardı,  
Taleyindən usanmazdı,  
Tanrısını qarğımazdı,

Hələ insan yoxdu!

Tanrı hələ yanılmamışdı  
Hər bir işi  
Bir-birindən gözəldi,  
Dənizlərin altını  
Torpağın üstünü  
Dərin sevgiyə bəzərdi,

Hələ insan yoxdu!

Dəniz yatardı, oyanardı  
Dənizin qocaman bir yasası vardı,  
Sonsuz sular da hər balığın  
Öz yurdu, öz yuvası vardı,  
Yeyərdi, yeyilərdi,  
Və hər balıq  
Öz taleyilə bəxtiyardı,

Hələ insan yoxdu!

Çaylar istədiyi kimi axardı,  
Ağaclar fəsillərin yolunu tanıyardı,  
Ana baxar kimi balaya  
Göylər torpağa baxardı,  
Buludlardan yerə  
Ancaq yağış yağardı, qar yağardı,  
Havada hələ  
Hava vardı,

Hələ insan yoxdu!

## SORDUM SƏNİ

Buğda tarlalarından sordum səni  
Çörəkdədir  
Dedilər.

Üzüm bağlarından sordum səni  
Şərabdadır  
Dedilər.

Çörəklə yaşatdın məni,  
Unutdurdun mənə şərabla  
Unutmaq istədiklərimi.

## KİMSƏ YOX

Gözlərini tanıdım yarım qaranlıqda  
Bir gözlərindi o ormanda,  
Kimsə yox.

Tam ormandan baxırdı gözlərin  
Bir mən bilirdim nələr var onlarda,  
Kimsə yox.

Həç bilməzdim ağaclardan  
keçir yolun,  
Bir mən anladım o anlarda,  
Kimsə yox.

Gözlərində duyduğum gülüşü  
mən duydu  
Orda kölgələrdə, işıqlarda,  
hər yanda,  
Kimsə yox.

## DAĞ, DƏNİZ VƏ BİZ

Dağlar gedirdilər zamanla  
Qocaman izləri özlərində qalırdı,  
Dəniz çəkilib qabardıqca  
Köksündə sonsuz zamanlar  
nəfəs alırdı.

Biz keçirdik buludlarla  
Kölgəmiz yer üzündə sürünürdü,  
Ardımızdan bir an havada  
Boş yerimiz görünürdü.



## DAĞLAR

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki qayadan bir uşaqmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki başı qarlı olmuşam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki ulduzlarla danışırırmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki sonsuz düşüncələrə  
dalırmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki min illərin karvanına  
baxırırmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki ölümsüzlüklə yarışırırmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki ölmüş tanrıları anırmışam  
Qarnında anamın.

Nə qədər sevirəm mən dağları!  
Sanki dərin bacım dənizə  
                                  ulu qardaşymışam  
Qarnında anamın.

## O SUSAN

Boşaldı damar-damar işıqlardan  
Qorxunc kölgələrlə doldu birdən.

Buludlar hayqırır kimi səslədi ki  
Diksindi göylər, sarsıldı dərindən.

Yellər itirdi bir an yolunu  
O çılğın hayqırışı dinləyirkən.

Buludların çağırışında mən də vardım  
O susanda, o dinməyəndə vardın sən.



## ADINI

Adını axar sular verdilər  
Durmadan axsın dedilər!

Adını günəbaxanlar verdilər  
Günəşlə olsun dedilər!

Adını ağaclar verdilər  
Fəsillərlə nəfəs alsın dedilər!

Adını çiçəklər verdilər  
Öz qoxusu olsun dedilər!

Adını gecələr verdilər  
Qaranlıqlarına dalsın dedilər!

Adını göylər verdilər  
Sonsuzlara açılsın dedilər!

Adını yağışlar verdilər  
Yaşillıq daşsın dedilər!

Adını ölmüş sevənlər verdilər  
Bizi də yaşasın dedilər!



## BAYRAQLAR YOX OLURKƏN

Bir sabah oyanırkən insanlar  
Bütün ölkələdə bayraqlar  
Yox olmuşdu,  
Bir heyrət dolaşırdı yer üzündə:  
Bayraqlara nə olmuşdu?!

Hər ölkə arayırdı öz bayrağını,  
Dirəklər donmuş skeletlərdi,  
Bir ruzgar əsirdi qərrib-qərrib  
Sonsuzluğun qoxusu gəlirdi.

Qocaman bir xışıltı duyuldu ucalarda,  
Baxışlar göy üzündə dolanırdı,  
İşığın qızıl dirəyində ulu göylər  
Mavi-mavi  
Dalğalanırdı.

## UÇAN QƏLƏM

Qanadları qar kimi ağ  
Dimdiyi çiçək kimi qırmızı  
Uçurdu qələm,  
Bu dünyanın üzərindən  
Keçirdi qələm.

Bütün qələmlər dayanmışdı  
Gözlənirdi o an.  
Kitablar  
Oyanmışdı sonsuz yuxudan:  
Nə zaman qələm qonacaqdı  
Nə zaman içlərindəki o boşluqlar  
Dolacaqdı?!

Qanadları qar kimi ağ  
Dimdiyi çiçək kimi qırmızı  
Uçurdu qələm,  
Bu dünyanın üzərindən  
Keçirdi qələm.

O hündür bir yerə qonacaqdı,  
Bütün canlılarçın  
          cansızlarçın  
                  varlıqlarçın  
O söylənməmiş ulu mahnıları  
Oxuyacaqdı  
Oxuyacaqdı...

DÜNYA BİR PƏNCƏRƏDİR

## BAYATI

Nə qədər yaşlar axdı gözlərdən  
Ürək yanırkən gecələri,  
Bütün o gözyaşlarından  
Bir damla qaldı bizə  
Bunca odlu, bunca diri!

Nə qədər acılar çəkdi gəlinlərimiz  
İpək saçları pəncəsində düşmənlərin!  
Bütün onlardan bir an qaldı bizə  
Bunca keçməz, bunca dərin!

Nə qədər dar ağacları quruldu  
meydanlarda,  
Boğazlarda haqq səsini  
boğmaq üçün!  
O səslərdən bir neçə söz qaldı bizə,  
O sözlərdə hayqırar onlar  
İçin-için.

Nə qədər marallar yalvardı ovçulara  
Döşlərində süd, gözlərində qayğıları!  
Bütün onlardan bir yalvarış qaldı  
bizə,  
Azalmaz heç yanğıları!

Nə qədər boz dumanlar  
sardı dağ başını  
Qürbət yollarına qar yağırkən,  
Bir dilim alov qaldı bizə  
O həsrətlə yanan könüllərdən!

Nə qədər pəncərələr açıldı  
qaranlıqda,  
Nə qədər yanaqlar yandı  
əllər titrədi!  
O öpülən, o gözyaşına bürünən  
çiçəklərdən  
Bu solmaz, bu sehirli  
çiçək qalır indi!

SU GƏLİB AXAR GEDƏR,  
QAYALAR YIXAR GEDƏR,  
DÜNYA BİR PƏNCƏRƏDİR  
HƏR GƏLƏN BAXAR GEDƏR.

Xızır peyğəmbər aradı  
Tapdı ölümsüzlük suyunu,  
Nə acılar çəkmədi ki o bu yolda!  
Bir gün qapandı üzünə bu pəncərə  
Onun da!

Ulu-ulu saraylardan  
Bir neçə kərpic qaldı!  
Bir sultanmı, bir çobanmı  
Açıldı bir an bu pəncərə  
Sonra qapandı!

Gözəllər gəlib baxdı bu pəncərdən  
Sular səsləri kimi axdı,  
Saçları oyatdı yatmış küləkləri,  
Baxışları şeytanda  
Mələklər oyatdı,  
Qapandı üzlərinə bu pəncərə,  
Bir çınqıl ki, dənizin  
Dibinə batdı!



QAPIDAN BİRİ GƏLİR,  
GÖZÜMÜN NURU GƏLİR,  
BU ARXI KİM ARIDIB  
SU BELƏ DURU GƏLİR.

Güzgü nədir hələ bilməzdilər  
Göstərə-göstərə maral baxışlarını  
Axıb gedərdi.

Axar sularda ağarardı birçəkləri,  
Axar sularla gələrdi qanı  
Gedib dönməyən igidlərin!  
Axar sular yuyardı gözyaşlarını.

Adları vardı analarımızın  
Bir adı da hər birinin  
Axar Sulardı.

Axar sularla oynayırdılar  
Axar sularla böyüyərdilər  
Axar sularla yuyurdılar  
qan tərlərini  
Axar sularla sarıyırdılar  
könül yaralarını,  
Axmayanda yer üzündə  
Göylərə yalvarırdılar.

Adları vardı babalarımızın  
Bir adı da hər birinin  
Axar Sulardı.

DAĞLARIN GÖY ÇƏMƏNİ,  
SƏRİNDİR GÖY ÇƏMƏNİ,  
YA MƏLƏRƏM TAPARAM  
YA VURAR OVÇU MƏNİ.

Ulu dağları aşardılar  
Uzaq yollardan keçərdilər,  
Ürəkləritək qabarlı dodaqları  
Bulanıq sulardan içərdilər.

Aramaların ən gözəliydi  
Aramaq sevgilini!

Qar altında qalardılar  
Yanar ürəkləri donmazdı,  
Qurdlar, quşlar gördünüz mü yarımı?  
Xəbər verən olmazdı.

Aramaların ən gözəliydi  
Aramaq sevgilini!

Saz çalardılar, söz qoşardılar  
İniltiləri ağladardı daşı!  
Yollar boyu ürək qanı  
Yollar boyu gözyaşı.

Aramaların ən gözəliydi  
Aramaq sevgilini!

Qollarını arxalarında bağladılar  
Boğazlarına kəndir keçirilərdi,  
Son anlarında buludlarda, havada  
O ala gözlər görünərdi.

Aramaların ən gözəliydi  
Aramaq sevgilini!



DAĞLARA ÇƏN DÜŞƏNDƏ,  
GÜL ÜSTƏ NƏM DÜŞƏNDƏ,  
RUHUM QƏFƏSDƏ OYNAR  
YADIMA SƏN DÜŞƏNDƏ.

Dağ başında duman  
Yollar itmiş çəndə,  
Diləyir onu diləyir.

Ürəyi bir çiçək  
Ağırlaşmış nəmdə,  
Diləyir onu diləyir.

Baxışları buzdan  
Naxışlar pəncərədə  
Diləyir onu diləyir.

SUYA GEDƏN İKİDİ,  
SAÇI MƏXMƏR TƏKİDİ.  
TANRI, MƏNİ SU ELƏ,  
SU GÖZƏLLƏR YÜKÜDÜ.

Layla çalırdı mışıl-mışıl  
Beşikdə yatan körpəsinə,  
Duru sulardandı sözləri.

Addadılar üzərindən axar suyun  
Bir ağırlıq, bir qaranlıq endi suya,  
Duru sulardandı özləri.

Əyilib baxdı pəncərədən  
Salxım saçlarında gecə,  
Duru sulardandı gözləri.

AÇIQ QOY PƏNCƏRƏNİ,  
GÖZÜM GÖRSÜN GƏLƏNİ,  
NECƏ QƏBRƏ QOYARLAR  
YAR DƏRDİNDƏN ÖLƏNİ.

Həç durmazdı yerindən  
O da durdu birdən:  
- Açın bu pəncərəni!

Ağ saqqalında zaman,  
Köksündə duydu birdən  
O susmuş, dinməyəni.

Ulu bir toxum kimi  
Torpaq aldı qoynuna  
Yar dərdindən öləni.

BU DAĞLAR ULU DAĞLAR,  
ÇEŞMƏLİ, SULU DAĞLAR,  
BURDA BİR QƏRİB ÖLÜB  
GÖY KİŞNƏR, BULUD AĞLAR.

Uzaqlardan keçdi  
Bir qaraltı amma,  
Tanıyan olmadı.

Hayqırdı da göylər:  
- Kimdir yatan burda?  
Tanıyan olmadı.

Boşaldı bir daxma  
Yanmadı bir lampa,  
Tanıyan olmadı.

SU ÜZÜNDƏ NANƏYƏM,  
GÜL ÜSTƏ PƏRVANƏYƏM,  
YAMAN SƏNSİZLƏMİŞƏM  
DƏLİYƏM, DİVANƏYƏM.

Cığırından keçilməzdi  
Bulağından içilməzdi  
Uzaq düşmüş bir nanədi.

Dərəsinə enilməzdi  
Çiçəyindən dərilməzdi  
Unudulmuş pərvanədi.

- Bu cığırdan keçdi bəlkə!  
- Bu dərəyə endi bəlkə!  
Ömür keçdi, o gəlmədi.

QALAN İŞƏ QAR YAĞAR  
atalar sözü

Meyvələr şipşirin, iri  
Dərərəm dedi, dərmədi ki,  
İndi qar yağır budaqlara.

Ağac bağçada qurquru  
Odun-odun bölmədi ki,  
İndi qar yağır otaqlara.

Sözü vardı inci-inci  
Susdu amma, dinmədi ki,  
İndi qar yağır dodaqlara.

# ALƏMİN YATAN VAXTI

Azərbaycan əfsanələri

## DONAN BULAQ

Dolaşa-dolaşa dağları  
Yanır ürəyi çobanın  
Cadar-cadar olur  
Quru dodaqları.

Nə göydə bir əlçim bulud  
Nə yerdə bir sərin kölgə,  
Sehirləndimi sular  
Quş olubmu uçdular?!  
Ürəyi yana-yana  
Vurnuxur çoban hər yana.

Bir qaya dibində birdən  
Qaynayan bir bulaq!  
Heç inanmaq olarmı buna?  
Cənnətmi qapısı  
Açıldı çobana?!

Sərin sulardan içərək  
Qana-qana  
Sönür içindəki od,  
Sonra qalxır çoban:  
- Azmı bu dünyada axar sular?  
Söyləyərək öz-özünə  
Murdarlayır bulağın suyunu  
Və uzaqlaşır ordan.

Hələ sürüyə çatmadan  
Yanır yenə ürəyi,  
Dönür gəldiyi yolu  
Bulağa doğru çoban.

Günəş mıxlanmış artıq  
Ortasına göyün,  
Qor tökülür torpağa  
Od tutub yanır hər yan.

Daşdan yonulmuş kimi  
Çoban durur orada:  
Qaynar bulaq donmuş!  
Axar sular harada?!

## DAMCILI BULAQ

Sevə-sevə  
Qorxa-qorxa ötmüşdü illəri,  
Gizli yerlər olmuşdu  
Və kimsəsiz dərələr  
Görüş yerləri.

Oğlan  
Təkbaşına biçirdi  
Qızıl sünbül zəmiləri,  
Yellənirdi kürəyində qızın  
Salxım-salxım hörükləri.

Oğlan yoxsuldu  
Qız varlı,  
Varlı qızı  
Yoxsul oğlana verərlərmi?

Son işıq da sönürkən,  
Sevgilisindən əli üzülən oğlan  
Atır bir gün özünü  
Uca bir qayadan!

O qaya başında keçir  
Ömrü qızın,  
Gözyaşları içində açılır səhərləri  
Gözyaşları içində yumulur gecələri.

Və bir gün  
Açılmaz olurkən gözləri qızın  
Bir göz açılır qayanın dibindən,  
O tələsiz sevən qızın gözyaşları  
Damcı-damcı axıb gedir,  
Damcılı bulaq qalır o gündən.

## GƏLİN DAŞI

Qoynunda körpə balası  
İndi gəlin  
Murov dağı aşırdı,  
Əsən yellər, narın-narın  
Üz-gözündə dolaşırdı...

Kəndlərində ata-anası  
Onun yolunu gözləyirdi,  
„Bax, bu dağı aşırısam  
O yoldan da keçirsəm!...”  
Öz-özünə söyləyirdi!

Narın-narın əsən yellər  
Artıq uğuldayırdı!  
Ana kimi öpən yellər  
İndi qamçılıyırdı!

Qorxu birdən sardı onu:  
„Aman tanrım, qıyma mənə!  
Azğınlaşan dəli yellər  
Qoyma toxunsun körpəmə!”

Yel sovurdu sözlərini,  
Göylə torpaq bir-birinə qarışdı,  
Minlərcə əl dartdı onu  
Canında güc qalmamışdı:

„Aman tanrım, balam gedir əlimdən  
Artıq gücüm qalmadı!  
Daş et məni, bilməyim!”  
Yana-yana ağladı.

Qoynunda körpə balası  
Yerindəcə daş oldu gəlin!  
Yellər darddı harın-harın  
Sarsılmadan  
qaldı gəlin!

## BEŞİKLİ DAĞ

Uca bir dağ başında  
Yatırdı oba,  
Ay dolanırdı göy üzündə  
Susmuşdu gecə quşu da.

Qanlı döyüşlərdən uzaq  
Yanında xoşallanan Bəzdar körpəyi  
Qarşısında otlayan qoyunları  
Və yəhərli atı  
Çoban söykənmişdi əlindəki çomağa,  
Və dalmışdı  
Bilinməz bir uzağa.

Varmı dünyanın bir gecəsi  
Ki oyaq olmasın bir ana?!  
Yenicə uyumuşdu körpəsi  
Ana layla çalırdı ona.

Kirpikləri yuxudan ağırlaşmış  
Qadın uzandı yatağa,  
Bu səsmidi, yoxsa xəyal?!  
Bir an daldı uzağa.

Bir səslər sezilirdi uzaqlardan  
Get-gedə ucalırdı,  
Bir qorxu böyüyürdü içində onun  
Bu nə səsdı?!  
Anlamırdı.

Tappılı səsleri... at kişnəmələri...  
Ananın titrəyirdi ürəyi, əlləri,  
Uzaqda oynayan görürdü budur  
Yaxınlaşan kölgələri...

Bir azdan dərin yuxudan oba  
Dəhşətlər içində oyanacaqdı,  
Beşikdə uyuyan körpəsi  
Al qanına boyanacaqdı!

Qaldıraraq göylərə əllərini:  
„Aman tanrım, daş et bizi!”

Yalvardı,

Göylər dinlədi onun səsini  
Daşa döndərdi nə vardı.

Qan-tər içində atları düşmənlər  
Dayandılar qarşısında daş obanın.  
Ay donmuşdu sanki göy üzündə,  
Daş beşikdə yatmışdı daş uşaq  
Yanında daş ananın,  
Daşdan qoyunları, daşdan körpəyi  
Daşdan yəhərli atı  
Dayanmışdı yanında daş çobanın!

## TÜTƏK SƏSİ

Azmi sevən vardı  
Şirvan xanının gözəl qızını?!  
O da sevirdi əlbət,  
Onun da sevdiyi bir  
Oğlan vardı.  
O nə bir bəy balası  
Nə bir xan oğluydu,  
O yoxsul bir çobandı,  
Dağlarda, yamaclarda  
Qoyun otarandı.

Bunu bir gün  
Eşidir xan,  
Harın-harın çeynəyir bığlarını,  
Gözlərində qan  
Sözlərində qan:  
- Mənimmi qızım sevsin  
Ac bir dilənçini!  
Mənimmi qızımı sevsin  
Lüt bir çoban!  
Gözlərində qan  
Sözlərində qan  
Düşünür xan  
Düşünür xan...

Birdən  
Canlanır gözündə o dağ  
Və o dağ başında ucaldığı  
O uzaq qala:  
- Qalırsa qızım orada,  
Qaranlıq keçirsə gündüzü,  
Görmürsə gecələri  
Bir ulduz üzü,  
Sıxılırsa canı  
Qalın divarlar arasında,  
Ağlamaq olursa işi,  
Bir daha işıq üzünü  
Görə bilmək həsrəti  
Unutdurmazmı ona  
O çobanı  
Və o yaramaz məhəbbəti?!

Salırlar qızı  
Yoldan, yolçudan uzaq  
O ıssız qalaya,  
Bunu öyrənən çoban  
Oğrun-oğrun  
Gəlir oraya,  
Gizli bir qayadan  
Ucalır tütək səsi,

Soyuq divarları isidir çobanın  
İsti nəfəsi.  
Sevgilisinə qovuşmaqçın  
Qaçmaq istəyir qız qaladan,  
Açılan qapı ardında  
Boylanır xan!  
İncə boğazına onun  
Halqalanır qalın barmaqları xanın,  
Bir andaca soyuyur qızın canı,  
Sonra bu barmaqlar  
Boğur çobanı.

İndinin özündə belə  
„Fit” dağından keçənlər  
O yanıqlı, o susmaz  
Tütək səsini eşidərlər.

## LALƏ

- Sən nə gözəlsən Lalə!  
Bəlkə sən qırmızı dodaqlarısan  
Bahar küləklərini qucaqlayan  
Yaşıl donlu yamacların?!

- Mən belə deyildim ki  
Çiçək oldum sonradan!

- Sən nə gözəlsən Lalə!  
Yoxsa bir quşunmu mahnısısan  
Qanadınmı bir oxdan?!

- Mən mahnı deyildim ki  
Qanamadım bir oxdan!

- Sən nə gözəlsən Lalə!  
Nə gözəldir bağrındakı qara!

- O qara deyildir ki  
O bir yaradır, əski bir yara  
Alıb aparar məni eeeey  
Çox-çox uzaqlara!

- Sən nə gözəlsən Lalə!  
Söylə, sən nəsən Lalə?

- Bizim də igidlərimiz  
Mənim də sevgilim vardı,  
Aldılar əllərindən oraqlarını  
Mizraqlar verdilər  
Və qalxanlar onlara,  
Sovrulan yarpaqlarla  
Səpələndi gözyaşlarımız  
Acı yollara,  
Geydim qırmızı donumu  
Gözlədim sevgilimin yolunu,  
Nə gedənlərimizdən bir xəbər gəldi  
Nə sevgilimdən bir əsər!  
Əridi qarlar, əridi buz,  
Əsdi küləklər  
Cəsəd qoxulu uzaqlardan,  
Gözyaşları yağdı buludlardan,  
Artıq səbrim tükəndi  
Yandı bağrım qaraldı,  
Tanrım məni çiçək et!  
Bu son diləyim oldu.

- Hər bahar yollar üstündə  
Qıpqırmızı duraram,  
Gələr bir gün sevgilim  
Gözləməkdən yorulmaram!

## ZÜMRÜD QUŞU VƏ İLAN

Günlərin bir günü Zümrüd quşu  
Uzaq bir çöldə dolanırdı,  
Günəş dayanmışdı ortasında göyün  
Qumlar od tutub yanırdı.

Qərib bir canlı sürünürdü qumsalda,  
Dərin bir şırım açılırdı qıvrılaraq,  
- Sən bir ilanmısan,

yoxsa nəşən?

Gizləyə bilmədi heyrətini  
Sordu Zümrüd quşu baxaraq.

- Mən şahmaram, ilanların  
padşahı,

Nəfəsimdən yanar belə  
qara daşlar!

Söylə sən kimsən, bir quşmusan?!  
Nə qərib görkəmin var!

Açırkən qanadlarını sanki  
Bir bulud parçası yerə endi:  
- Uca göylərdən baxırsam  
Tükü tükdən seçərəm yer üzündə  
Mən Zümrüd quşuyam! - Dedi.

- Nədən göylərdən söyləyirsən  
ey quş!  
Mən ki uçan deyiləm, bir ilanam!  
- İstərsən sənənlə ey ilan  
Göylərin yeddinci qatına  
qanadlanaram!

Qanadları arasında Zümrüd quşunun  
İlan uca göylərə qalxdı,  
Qorxa-qorxa oralardan  
Yerə baxdı.

Qorxu sarınca bütün canını  
Titrək bir səslə çağırırdı ilan:  
- Aman ey quş, çox qorxuram  
en buradan!  
Yalvardı yaxardı ilan!

- Bir leş görürəm yer üzündə  
Bir azdan ordayıq, qorxma!  
Gizlən qanadlarım arasında,  
Qaldırma başını, baxma!

Onlar endikcə göylərdən qat-qat  
Böyüdü aşağılarda yer üzü,  
Qocaman qanadlar arasında ilanın  
Qorxudan böyümüşdü gözü!

Qondu isti qumlar üstünə quş  
Yavaşcadan,  
Qanadları arasından qıvırlaraq  
Çıxdı ilan.

Yaman acmışdı quş yaman,  
Leş olan yerə yönəldi,  
Bir leşmiydi orda olan?!  
Quşun çığırısından ilan belə  
Titrədi!

- Aman Zümrüd quşum, aman!  
İlan heyvət içində səsləndi:  
- Uca göylərdən yer üzündə tükü  
Tükdən seçə bilən gözlərin  
Nədən yanında bir duzağ  
Görə bilmədi!

- Aman dostum ilan, aman!  
Duzaq sanma bunu, bu qəzadır!  
Zümrüd quşu acı-acı dilləndi!  
Nə söyləsin buna ilan,  
Susdu artıq, dinmədi!

## DAĞ VƏ BULUD

Bulud qucaqlayırdı çiyinlərini Dağın:  
„Nə qədər sevirəm səni Dağ!”  
Pıçıldayırdı.  
Yumşaq qolları arasında Buludun  
Dağ, şirin röyalara dalırdı.

Bulud, sevgilisi Dağdan ayrı olarkən  
Dağ, anırdı onu, mahnılar söyləyirdi.  
O mahnıları uzaqdan dinləyirdi Bulud  
Dağın qoynuna gəlirdi.

Amansız hökmdarı buludların  
Göy Ağa  
Bir gün duyunca bunu, onları  
Odlu qamçısıyla qamçıladı!  
Ağrıdan inləyirkən Dağ  
Bulud, dözmədi ağladı!

Göy Ağa sürgün etdi Buludu,  
Bulud, çox uzaqlara qovlandı!  
Dağın ucaldı həzin mahnıları,  
Buludu görmək üçün  
Gecə-gündüz boylandı.

Boylana-boylana uzaqlara  
Ucaldı Dağ,  
Bulud dözmədi sevgilinin həsrətinə  
Gəldi uçaraq.

Göy Ağa endirdi yenə qamçısını,  
Amma bir-birindən onları  
Ayıra bilmədi!  
Qovuşsun deyə Bulud gözəl Dağına  
Uzaq ölkələrdən keçib gəldi.



Ülkər ulduzu doğdu yenə  
göy üzündə,  
Amma o karvan, onu görə bilmədi,  
Karvanlar gəlib keçdi zaman boyu  
yenə də,  
O ulduza karvanqıran ulduzu  
söylədi.

## DƏNİZ VƏ QAĞAYI

Böyük bir meydana gətirdilər onu,  
Meydan adamlarla dolu,  
Nədən sevdi xan qızını  
Yoxsul oğlu ola-ola  
Ki ölüm oldu yolu!

Böyük bir meydana gətirdilər onu,  
Bir azdan asılacaqdı,  
Gözlərində sönəcəkdə dünya  
Və bir görüş yeri ağlayacaqdı.

Yalnız bir arzu vardı ürəyində,  
Son bir arzu bu dünyadan:  
Bir daha görə bilmək o gözləri!  
Bir cüt sevdalı göz baxırdı ona  
Bir çox baxanlardan.

O gözləri görürkən  
Dalğalandı birdən,  
Dalğalar aşıb keçdi oralardan,  
Bir qağayı qanadlanıb uçdu  
Adamlar arasından.

Bir cüt ağ qanad qucaqladı  
Mavi dalğaları,  
Sevgililər  
Qovuşdular bir-birinə,  
İndi kim ayıra bilərdi onları!

## QANLI GÖLÜN MARALLARI

Uca qayalardan enmişdilər oraya,  
Körpə marallar su içirdi,  
Ana maral su içmişdi, acıqmışdı,  
İri gözlərində bir ürkü  
Uzaqdakı tarlarını seyr edirdi.

Bahar keçirdi çöllərdən,  
Yaşıl donu  
          tarlılar boyunca sürünürdü,  
Mahnılar yüksəlirdi hər yerdən,  
Qayalar belə sevinirdi.

Külək gəlirdi tarlılardan,  
Qucağında təzə ot qoxusu.  
Ana maral imsilədikcə əsən yeli  
Kiçilirdi gözlərindəki ürküsü  
Azalırdı qoxusu.

Körpə marallar su içirdi...

Yaşıl bir otluqda idi indi maral,  
Otlayırdı, doymayırdı,  
Qaranlıq bir kölgə çökdü gözlərinə  
Yoxsa bir təhlükəmi vardı?!

Qaçmaq istəyirkən oradan  
Bir ox qalxdı gizli bir yerdən,  
Ürəyində bir ağrı  
Qan püskürdü köksündən!

Var gücünü toplayaraq  
Qaçıb çatdı yanına körpələrin,  
Əmizdirdi doyunca onları  
Sən anları hələ varkən.

Ağ olardı hər zaman  
Bu gölün suları,  
Qızardı o gündən.

## TORPAQLA GÖY

Torpaq yaşıl-yaşıl süzərdi göyləri,  
Göylər mavi-mavi torpağa baxardı.  
Torpaqda göylərdən nə gözəl şeylər,  
Göylərdə torpaqdan  
boyalar  
qoxular, mahnılar vardı.

Bunca uzaq deyil ki,  
Bir zaman vardı  
Torpaqla göy yaxın  
Qonşulardı.

Bir gün yanaqlarda gözyaşı gördü  
Əllərdə qan,  
Dərindən sarsılan göylər  
Çox uzaqlara getdi torpaqdan!

## ACI BULAQ SUYU

Ay boylanırkən dağ ardından  
Yamacda iki kölgə göründü,  
Kölgələr yaxınlaşdı bir-birinə  
Bir oldu indi.

Qızın yanaqlarında gözyaşları  
Bu son görüşümüzdür, deyirdi.  
Oğlan oxşayırdı onun saçlarını  
Gözyaşlarını silirdi.

- Məni adaxladılar o varlı oğluna  
Gözyaşlarıma heç baxmadılar,  
Dirim deyil, ölüm  
qismət olacaqdır ona,  
Cənazəmi gərdəyinə aparsınlar!

Hardasa bir quş qanadlanıb uçdu,  
Səssizlik suları ləpələndi bir an,  
Gecə dinləyirdi gizlicə söylənənləri,  
Min illərdən bəri, bir sirr açmadan.

Oğlan susmuşdu, dinləyirdi qızı  
İçindəki yanan işıq sönmüşdü,  
Onsuz yaşamazdı, bilirdi bunu,  
Hər nə qaranlığa bürünmüşdü.

\*\*\*

Kim bilir nə zaman yaşamış  
o sevgililər?!  
Oğlan o yamacda bir qayadır indi.  
Ondan ayrılmadı ki sevgilisi,  
Onun yanında yaşıl bir söyüdə döndü.

O söyüdün budaqlarından acı-acı  
Damlalar süzülər orda yerə,  
O sulardan içilməz ki, acıdır,  
Amma dərmandır xəstələrə.

## ALƏMİN YATAN VAXTI

Nə zamansa bu dünyada  
Çox qərib bir gecə varmış,  
O gecədə ağaclar da, qayalar da  
İnsanlar kimi yatarmış.

Bir gözmü varmış yaşla dolu,  
Bir ürəkmi ağrıları ovunmayan,  
Dalarmış uyğusuna o gecənin,  
Yatmış bir dünya üzərindən  
Keçərmiş zaman.

\*\*\*

Dərin bir gecədir, yatmış hamı,  
Bir qadın oyanır yuxudan,  
Nədən unutmuş, uyumuş  
Buzovu bağlamadan!

Bağlayır buzovu qaranlıqda,  
Bir ağacmı, nəmi, bilmədən.  
Ağır daşdı gözlərində yuxu,  
Baş atıb yatır yenidən.



## PƏRVANƏ VƏ OD

Od hələ od deyil, bir oğlandı,  
Bir sevda odu yanırdı ürəyində,  
Onu sevirdi şah qızı Pərvanə də,  
Gizli-gizli görüşürlər çoxdandı.

Padşah qızını yoxsul oğluna və'd  
etdi,  
Nə sınaqlardan keçmədi ki oğlan!  
Heç yorularmı sevdası olan!  
Və sınaqlar da bir gün sona yetdi.

Padşah verdiyi sözü dandı,  
Bir sehirlə oda döndərdilər oğlanı,  
Qız onsuz istəmədi bu dünyanı  
Yalvarırkən göylərə qanadland.

Qanadlandı Pərvanə, Odu qucaqladı,  
O sevdiyi Odundan heç ayırı olmadı.



O kəndirlə sıx-sıx  
qollarını bağladılar,  
Kəndir sümüyə dayandı,  
qıra bilmədi o!  
Dağların aslanıydı Qaraca Çoban  
Köksündə ancaq bir aslanın ürəyi!  
İndi düşmən əlindəydi  
Qaraca Çoban,  
Amansız bir duzaqda çəlik biləyi!

Doğram-doğram edirkən  
düşmən onu,  
Son gücüylə səsləndi  
əlində tütək.  
Tütək səsi aşdı dağları,  
vardı gözəl Bəstisinə,  
Sevgili Çobanından gələn  
bir qara xəbərtək:

„Ağamın qızı Bəsti hey...  
Bəsti hey...  
Keçi qılı qollarımı kəsdi hey...  
kəsdi hey...  
Düşmən torpağımıza ayaq basdı  
hey...”

Atlandılar obanın igidləri,  
Dağlara doğru çapdılar,  
Artıq gecdi, Çobanı  
Doğram-doğram tapdılar!  
O dağın qoynunda yatdı  
                    Qaraca Çoban,  
Ellər igid Çobanını unutmadı.  
„Qaraca Çoban” dağı söyləndi  
                    o zamandan,  
O dağla yaşadı onun da adı.

## BÜLBÜL VƏ QARATIKAN KOLU

Xan çox sevirdi bülbülünü,  
Hər milində ayrıca bir naxış  
Bir qəfəsdə saxlayırdı onu,  
Ən dadlı dənlərdi dənlədiyini,  
Ən sərin bulaqlardan gəlirdi suyu.

- Oxu bülbülüm, oxu,  
Aç könlümü bir az!

Oxumurdu bülbül!

Bahar keçirdi bağlardan,  
Ardınca boylanırdı çiçək,  
Hər birində ayrı qoxu,  
Hər birində ayrı rəng.

Çiçəklərlə süslənirdi qəfəs.

- Oxu bülbülüm, oxu,  
Aç könlümü bir az!

Oxumurdu bülbül!

- Buraxın getsin bu quşu!  
Nə mahnı bilər, nə sevinc,  
Heç anlamaz da bəsləndiyini,  
Bir cənnət etdim ona  
Qəfəs deyildiyini-  
Əmr etdi xan.

Açdılar qəfəsi, uçdu,  
Qondu bir qaratikan koluna,  
Gərdi qanadlarını,  
Qucaqlayar kimi körpəsini  
Bir həsrətli ana  
Qucaqladı talanmış bir yuvanı,  
Açdı açılmaz dimdiyini  
Hər cəh-cəhində bir sevda  
Hər nəğməsində bir həyat  
Ötdü bunca zaman  
Ötə bilmədiyini.

## AYLA GÜNƏŞ

Solğun bənizində bir qızartı ayın

Söyləyirdi hiddətlə:

- Sənmi çıxmaq istəyirsən gündüzləri,

Sənmi göstərmək istəyirsən özünü,

Unutdunmu yoxsa sən

Bir qadın olduğunu?

Mən çıxmaq istəyirəm, mən,

Mənimdir gündüz, bil,

Unutma bunu!

Oda düşmüş dəmir kimi

Yandı yanaqları günəşin:

- Unutmam qadın olduğumu,

Qadınılığım la mən də varam

Gecə örtüyünə bürünmək istəməm,

Sevməm kölgələrdə görünməyi,

Mən işıq qaynağıyam,

Mənəm əmizdirən hər nəyi,

İşıqlarım varsa

İşıqlarımda varımdır iynəm də,

Deşərəm gözlərini

Sərt baxılırsa mənə

Hər yerdə!



## SƏN'AN DAĞI

Səssizliyində gecələrin  
Artıq yumurkən gözlərini  
yorğun oba,  
Bir ney səsi gəlirdi bir yerdən,  
Mahnılar yanıqlı-yanıqlı  
Axıb keçirdi gecədən.  
Düşünürdü hamı:  
„Kimdir çalan bu neyi,  
Hardan gəlir bu qərib səs?!”

Və bir gün obanın  
Dünya görmüş ağsaqqalları  
Baş-başa verdilər.

Azmı görmüşdülər bu dünyada?!  
Azmı eşitmişdi qulaqları  
İnanılmaz olanı?!  
Azmı keçmişdi önündən onların  
Uzun-uzun illərin  
Ağır yüklü karvanı?!

“Kimdir çalan bu neyi,  
Hardan gəlir bu qərib səs?!”

Nələr düşünmədilər ki!  
Nələr söyləmədilər ki!  
Hara uçmadı ki xəyalları!

„Bəlkə muradsız ölənlərin  
Ruhlarıdır gecələri  
Məzarlıqda inləyən!”  
„Bəlkə sevənlərin  
Odlu şikayətidir  
Arzularına yetmədən  
Bu dünyanı tərk edən!”

“Kimdir çalan bu neyi  
Hardan gəlir bu qərib səs?!”

Nələr düşünmədilər ki!  
Nələr söyləmədilər ki!  
Hara uçmadı ki xəyalları!

Qorxmaz igidləri obanın  
Dərin səssizliyində gecənin  
Yollandılar məzarlığa,  
Qaranlıqları yara-yara  
Üz tutdular uzaqlara,  
Uzaqlaşdıqca onlar  
Uzaqlaşdı səs də.  
Döndülər obaya  
Sarıldılar atlarına.

Dağlardan aşdılar  
Dərələrdən keçdilər,  
Dörd nala çapdılar  
Səsə yetmədilər.  
Artıq yoruldu atları  
Qan-tərə batdı atları.  
Atlarını buraxdılar  
Getdilər ardınca səsin.  
Açılırkən gözləri səhərin,  
Başında qar,  
Yamaclarında ağ duman,  
Bir dağ sıyrıldı qaranlıqdan,  
Sular köpüklü-köpüklü  
Axırdı qayalıqdan.  
Başı qarlı o dağa qarışmışdı  
O dumanlara, sulara  
O qərib səs!  
Səslənirdi dilində bulaqların:  
„Sən an məni, sən an!”  
Səslənirdi  
Səslənirdi hər yandan.

Mindilər igidlər atlarını,  
Ardlarında sirli bir dünya  
Yorğun-yorğun  
Döndülər obaya.

## QU QUŞU ƏFSANƏSİ

Təkbaşına böyütmüşdü onları,  
Unutmuşdu qadın olduğunu,  
Zaman keçmişdi alnından

qırış-qırış,

Əllərindən

qabar-qabar,

Boy atdıqca balalar  
Cücərmişdi qəlbində  
Xoş arzular!

Xəstələnmişdi ana,  
Od içində yatağı,  
Ürəyində bir yanğı,  
Su diləyirdi su!  
Durmaq istədi yerindən  
Titrədi qılçaları,  
Dil açıb da yalvardı  
Bir içimlik su üçün!  
Vermədi balaları!

Əsdi soyuq bir yel  
Duydu damarlarında ana,  
Uzaqlarda yaşıl bir bağ  
Bir ilğım oldu ona!

- Bir quş olum tanrım!  
Yurdum olsun mavi  
Və kimsəsiz sular,  
Vəfasızdır dünya  
Vəfasızdır nə var!

Diləyirkən ana  
Qanadlandı birdən,  
Çığırırdı ardınca  
Uşaqları qaçaraq.

Keçdi damlar üzərindən  
Ağ qanadlı bir quş  
Uzaqlara uçaraq!

XORUZ QARDAŞ

Malayziyadan bir əfsanə





Kitabı hazırlayan:  
Fərhud Nəyebi

Redaktə edəni:  
Nəzirə Mərqati

#### QAYNAQLAR:

Azərbaycan xalq əfsanələri  
Toplayanı: Səndik Paşayev

Əfsanələr:  
Gənclik. Bakı. 1986

Bayatı:  
Toplayanı: Vaqif Vəliyev  
Səndik Paşayev  
Yazıçı. 85